

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
PRIIT PIKAMÄE IŠVADA,
pateikta 2019 m. gruodžio 11 d.¹

Byla C-457/18

**Slovėnijos Respublika
prieš**

Kroatijos Respubliką

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas – SESV 259 straipsnis – Jurisdikcijos neturėjimu ir nepriimtiniu grindžiami prieštaravimai – Bendros sienos nustatymas tarp dviejų valstybių narių – Kroatijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos ginčas dėl sienos – Arbitražo susitarimas – Arbitražo procedūra – Kroatijos Respublikos pranešimas apie susitarimo nutraukimą – Arbitražo teismo priimti dalinis ir galutinis sprendimai – „Galutinio arbitražo teismo sprendimo“ galiojimas ir pasekmės“

1. Jeigu Europos Sąjungos Teisingumo Teismas gauna pagal SESV 259 straipsnį valstybės narės pareikštą ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo, ar jis turi jurisdikciją nagrinėti šį ieškinį, jeigu kaltinimai Sąjungos teisės pažeidimais grindžiami „arbitražo teismo sprendimu“, priimtu pagal tarptautinės viešosios teisės reglamentuojamą dvišalį arbitražo susitarimą, bet jo teisinės galios visiškai nepripažįsta viena iš šalių? Tai yra pagrindinis klausimas, keliamas šioje byloje, kurioje nagrinėjamas vienas iš tų retų atvejų, kai viena valstybė narė pareiškia kitai valstybei narei ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo, grindžiamą SESV 259 straipsniu², kurio pirmoje pastraipoje numatyta, kad valstybė narė, „kuri mano, kad kita valstybė narė neįvykdė kokios nors pareigos pagal Sutartis, gali šiuo reikalu kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą“.
2. Ieškinyje Slovėnijos Respublika prašo Teisingumo Teismo, be kita ko, konstatuoti, kad Kroatijos Respublika pažeidė ESS 2 straipsnį ir ESS 4 straipsnio 3 dalį, taip pat kelias antrinės teisės normas bendros žuvininkystės politikos, asmenų judėjimo per sienas taisyklių (Šengeno sienų kodeksas) ir jūrinių teritorijų planavimo srityje.
3. Prieš pateikdama gynybos argumentus dėl bylos esmės Kroatijos Respublika pateikė jurisdikcijos neturėjimu ir šioje išvadoje nagrinėjamo ieškinio nepriimtiniu grindžiamus prieštaravimus, kuriuos Teisingumo Teismas nusprendė nagrinėti atskirai, prieš priimdamas sprendimą dėl bylos esmės (jeigu jį reikėtų priimti).

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 SESV 259 straipsnis atitinka buvusį EEB sutarties 170 straipsnį ir EB sutarties 227 straipsnį. Dėl šiomis nuostatomis grindžiamo ieškinio žr., be kita ko, 1979 m. spalio 4 d. Sprendimą *Prancūzija / Jungtinė Karalystė* (141/78, EU:C:1979:225); 2000 m. gegužės 16 d. Sprendimą *Belgija / Ispanija* (C-388/95, EU:C:2000:244); 2006 m. rugsėjo 12 d. Sprendimą *Ispanija / Jungtinė Karalystė* (C-145/04, EU:C:2006:543); 2012 m. spalio 16 d. Sprendimą *Vengrija / Slovakija* (C-364/10, EU:C:2012:630) ir 2019 m. birželio 18 d. Sprendimą *Austrija / Vokietija* (C-591/17, EU:C:2019:504).

4. Taigi Teisingumo Teismui reikia atsakyti į klausimą, ar ginčas dėl sienos tarp Kroatijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos, mėginimas jį išspręsti ir dėl to pradėta arbitražo procedūra yra viešosios tarptautinės teisės klausimai, galintys suteikti pagrindą pareikšti ieškinį dėl išipareigojimų neįvykdymo pagal SESV 259 straipsnį. Šioje išvadoje paaškinsiu priežastis, dėl kurių manau, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl šio ieškinių, kaip teigia Kroatijos Respublika. Be to, siūlau patenkinti Kroatijos Respublikos prašymą iš bylos medžiagos išimti Europos Komisijos teisinę nuomonę, pateiktą Slovėnijos Respublikos atsakymo C.2 priede.

I. Teisinis pagrindas

A. *Tarptautinė teisė*

1. *Arbitražo susitarimas*

5. 2009 m. lapkričio 4 d. Kroatijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos pasirašyto arbitražo susitarimo (toliau – arbitražo susitarimas) preambulės 3 konstatuojamojoje dalyje primenamos taikios ginčų sprendimo priemonės, išvardytos Jungtinių Tautų Chartijos³ 33 straipsnyje. Tuo tikslu arbitražo susitarimo 1 straipsniu įsteigiamas arbitražo teismas.

6. Šio susitarimo 2 straipsnyje numatyta arbitražo teismo sudėtis ir, be kita ko, narių skyrimo bei keitimo tvarka.

7. Arbitražo susitarimo 3 straipsnio „Arbitražo teismo funkcija“ 1 dalyje numatyta, kad arbitražo teismas nustato: a) Kroatijos ir Slovėnijos sienos trajektoriją; b) Slovėnijos teritorijos ribą atvirojoje jūroje; ir c) atitinkamų jūrinių teritorijų naudojimo tvarką. Šio straipsnio 2 dalyje nurodyta ginčo dalyko nustatymo tvarka. Minėto straipsnio 3 dalyje numatyta, kad arbitražo teismas priima sprendimą dėl ginčo. Pagal to paties straipsnio 4 dalį arbitražo teismas yra įgaliotas aiškinti arbitražo susitarimą.

8. Kaip nurodyta arbitražo susitarimo 4 straipsnio a punkte, arbitražo teismas, įgyvendindamas šio susitarimo 3 straipsnio 1 dalies a punkte numatytas nuostatas, taiko tarptautinės teisės normas ir principus. Pagal šio susitarimo 4 straipsnio b punktą arbitražo teismas, įgyvendindamas šio susitarimo 3 straipsnio 1 dalies b ir c punktų nuostatas, taiko tarptautinę teisę, teisingumo ir geros kaimynystės santykių principus, siekdamas nešališko ir teisingo rezultato ir atsižvelgdamas į visas reikšmingas aplinkybes.

9. Arbitražo susitarimo 6 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, jeigu nenurodyta priešingai, arbitražo teismo procedūra vykdoma pagal Nuolatinio arbitražo teismo (toliau – NAT) fakultatyvųjį reglamentą, taikomą sprendžiant ginčus tarp dviejų valstybių. Šio straipsnio 4 dalyje numatyta, kad arbitražo teismas, pasitaręs su šalimis, narių balsų dauguma kaip galima greičiau priima sprendimą visais procedūriniais klausimais.

10. Arbitražo susitarimo 7 straipsnio 1 dalyje nurodyta, be kita ko, kad arbitražo teismas, deramai išnagrinėjęs visas reikšmingas faktines bylos aplinkybes, priima sprendimą kaip galima greičiau. Šio straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad arbitražo teismo sprendimas yra privalomas šalims ir juo galutinai išsprendžiamas ginčas. Kaip nurodyta minėto straipsnio 3 dalyje, šalys imasi visų būtinų priemonių sprendimui įvykdyti, įskaitant, jeigu reikia, nacionalinės teisės aktų pakeitimus, per 6 mėnesius nuo arbitražo teismo sprendimo priėmimo dienos.

³ Pasirašyta 1945 m. birželio 26 d. San Franciske.

11. Pagal arbitražo susitarimo 9 straipsnio 1 dalį Slovėnijos Respublika panaikina savo išlygas, susijusias su stojimu į Europos Sąjungą derybų skyrių atidarymu ir uždarymu, jeigu kliūtis yra susijusi su ginču.

12. Kaip nurodyta arbitražo susitarimo 11 straipsnio 3 dalyje, visi šiame susitarime nustatyti procesiniai terminai pradedami taikyti nuo tos dienos, kai Kroatijos Respublika pasirašo Europos Sąjungos valstybių narių ir Kroatijos Respublikos sutartį dėl Kroatijos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą⁴ (toliau – Stojimo sutartis).

2. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės

13. 1969 m. gegužės 23 d. Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės⁵ (toliau – Vienos konvencija) 60 straipsnio „Sutarties nutraukimas ar galiojimo sustabdymas dėl sutarties pažeidimo“ 1 dalyje nurodyta:

„Vienai iš šalių iš esmės pažeidus dvišalę sutartį, kita šalis įgyja teisę remtis šiuo pažeidimu kaip pagrindu nutraukti tą sutartį arba sustabdyti tos sutarties ar jos dalies galiojimą.“

B. Sąjungos teisė

1. Stojimo aktas

14. Akto dėl Kroatijos Respublikos stojimo sąlygų ir Europos Sąjungos sutarties, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo bei Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties pritaikomųjų pataisų⁶ (toliau – Stojimo aktas), pridėto prie Stojimo sutarties, 15 straipsnyje nustatyta:

„III priede išvardyti aktai pritaikomi, kaip nurodyta tame priede.“

15. Šio akto III priedo 5 punkte numatytos stojimo laikotarpiu taikytino Reglamento dėl bendros žuvininkystės politikos⁷ pritaikomosios pataisos. Šiame 5 punkte numatyta, kad šio reglamento I priedas papildomas 11 ir 12 dalimis, atitinkamai pavadintomis „Kroatijos priekrantės vandenys“ ir „Slovėnijos priekrantės vandenys“. Šiose 11 ir 12 dalyse pateikiamos nuorodos į 2 ir 3 išnašas, kuriose nurodyta, kad „pirmiau nurodytas režimas taikomas nuo tada, kai bus visiškai įgyvendintas arbitražo sprendimas pagal 2009 m. lapkričio 4 d. Stokholme pasirašytą Slovėnijos Respublikos Vyriausybės ir Kroatijos Respublikos Vyriausybės arbitražo susitarimą“.

⁴ OL L 112, 2012, p. 10.

⁵ *Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 1155 t., p. 331.

⁶ OL L 112, 2012, p. 21.

⁷ 2002 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2371/2002 dėl žuvų išteklių apsaugos ir tausojančio naudojimo pagal Bendrąją žuvininkystės politiką (OL L 358, 2002, p. 59; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 4 sk., 5 t., p. 460).

2. *Antrinė teisė*

a) *Reglamentas (ES) Nr. 1380/2013*

16. 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1380/2013 dėl bendros žuvininkystės politikos⁸ 5 straipsnio „Bendrosios taisyklės dėl galimybės naudotis vandenimis“ 1 ir 2 dalyse nurodyta:

„1. Sąjungos žvejybos laivai turi vienodas galimybes naudotis visais Sąjungos vandenimis, išskyrus nurodytuosius 2 ir 3 dalyse, ir juose esančiais ištekliais, laikantis pagal III dalį patvirtintų priemonių.

2. Vandenyse iki 12 jūrmylių atstumu nuo bazinių linijų, į kuriuos jos turi suverenias teises arba kurie priklauso jų jurisdikcijai, valstybėms narėms leidžiama iki 2022 m. gruodžio 31 d. apriboti žvejybą leidžiant žvejoti tik tradiciškai tuose vandenyse žvejojantiems žvejybos laivams iš gretimos pakrantės uostų, nedarant poveikio valstybių narių kaimynystės ryšiais grindžiamoms nuostatoms, taikomoms su kitos valstybės narės vėliava plaukiojantiems Sąjungos laivams, ir I priedo nuostatoms, kuriomis kiekvienai valstybei narei nustatomos kitų valstybių narių pakrančių ruožų geografinės zonos, kuriose vykdoma žvejybos veikla, ir leidžiamos žvejoti rūšys. Valstybės narės praneša Komisijai apie pagal šią dalį nustatytus apribojimus.“

17. Reglamento Nr. 1380/2013 I priedo „Galimybės žvejoti pakrantės vandenyse, kaip apibrėžta 5 straipsnio 2 dalyje“ 8 ir 10 dalyse, atitinkamai pavadintose „Kroatijos pakrantės vandenys“ ir „Slovėnijos pakrantės vandenys“, yra 2 ir 3 išnašos, jose nurodyta, kad „pirmiau nurodytas režimas taikomas nuo tada, kai bus visiškai įgyvendintas arbitražo sprendimas pagal 2009 m. lapkričio 4 d. Stokholme pasirašytą Slovėnijos Respublikos Vyriausybės ir Kroatijos Respublikos Vyriausybės arbitražo susitarimą“.

18. Slovėnijos Respublika taip pat remiasi 2009 m. lapkričio 20 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1224/2009, nustatančio Bendrijos kontrolės sistemą, kuria užtikrinamas bendrosios žuvininkystės politikos taisyklių laikymasis⁹, ir 2011 m. balandžio 8 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 404/2011, kuriuo nustatomos išsamios Reglamento Nr. 1224/2009 įgyvendinimo taisyklės¹⁰, nuostatomis.

b) *Šengeno sienų kodeksas*

19. 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/399 dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienų kodeksas)¹¹ (toliau – Šengeno sienų kodeksas) 4 straipsnyje „Pagrindinės teisės“ numatyta, kad „[t]aikydamos šį reglamentą, valstybės narės veikia visapusiškai laikydamosi atitinkamos Sąjungos teisės, įskaitant <...> atitinkamos tarptautinės teisės <...> su galimybe gauti tarptautinę apsaugą susijusių įpareigojimų <...>“.

⁸ Reglamentas, kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1954/2003 ir (EB) Nr. 1224/2009 bei panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 2371/2002 ir (EB) Nr. 639/2004 bei Tarybos sprendimas 2004/585/EB (OL L 354, 2013, p. 22).

⁹ Reglamentas, iš dalies keičiantis reglamentus (EB) Nr. 847/96, (EB) Nr. 2371/2002, (EB) Nr. 811/2004, (EB) Nr. 768/2005, (EB) Nr. 2115/2005, (EB) Nr. 2166/2005, (EB) Nr. 388/2006, (EB) Nr. 509/2007, (EB) Nr. 676/2007, (EB) Nr. 1098/2007, (EB) Nr. 1300/2008, (EB) Nr. 1342/2008 ir panaikinantį reglamentus (EEB) Nr. 2847/93, (EB) Nr. 1627/94 ir (EB) Nr. 1966/2006 (OL L 343, 2009, p. 1).

¹⁰ OL L 112, 2011, p. 1.

¹¹ OL L 77, 2016, p. 1.

20. Šengeno sienų kodekso 13 straipsnyje nustatoma sienų stebėjimo sistema ir, kaip nurodyta šio straipsnio 1 dalyje, „[s]varbiausias [jos] tikslas – užkirsti kelią nelegaliam sienos kirtimui, kovoti su tarpvalstybiniu nusikalstamumu ir imtis priemonių prieš asmenis, kurie nelegaliai kirta sieną“. Šio stebėjimo tvarka išdėstyta šio straipsnio 2–5 dalyse ir šio kodekso V priedo A dalyje.

21. Minėto kodekso 17 straipsnyje valstybėms narėms nustatomas įpareigojimas bendradarbiauti tarpusavyje. Šio straipsnio 1 dalyje, be kita ko, numatyta, kad „[v]alstybės narės padeda viena kitai ir glaudžiai bei nuolat bendradarbiauja siekdamos veiksmingai įgyvendinti sienų kontrolę pagal šio reglamento 7–16 straipsnius“ ir kad jos „keičiasi visa susijusia informacija“.

c) Direktyva 2014/89/ES

22. 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/89/ES, kuria nustatoma jūrinių teritorijų planavimo sistema¹², 7 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„1982 m. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos (toliau – UNCLOS) preambulėje nustatyta, kad jūrinių teritorijų naudojimo klausimai yra glaudžiai tarpusavyje susiję ir turi būti nagrinėjami kaip visuma. Vandenynų erdvės planavimas – logiški tolesni pareigų ir naudojimosi pagal UNCLOS suteiktomis teisėmis veiksmai bei struktūrizavimas ir praktinė priemonė, skirta padėti valstybėms narėms vykdyti savo pareigas.“

23. Šios direktyvos 2 straipsnio 4 dalyje nurodyta:

„Ši direktyva nedaro poveikio suverenioms valstybių narių teisėms ir jurisdikcijai jūrų vandenų srityje, kurios kyla iš atitinkamos tarptautinės teisės, visų pirma UNCLOS. Visų pirma, taikant šią direktyvą nedaromas poveikis valstybių narių jūrų sienų ribų nustatymui ir delimitavimui pagal atitinkamas UNCLOS nuostatas.“

24. Direktyvos 2014/89 11 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Vykdydamos planavimo ir valdymo procesus valstybės narės, kurių jūrų vandenys ribojasi, bendradarbiauja siekdamos užtikrinti, kad jūrinių teritorijų planai būtų nuoseklūs ir koordinuojami visame atitinkamame jūrų regione. Vykdant tokį bendradarbiavimą visų pirma atsižvelgiama į tarpvalstybinio pobūdžio klausimus.“

II. Faktinės aplinkybės ir ikiteisminė procedūra

25. 1991 m. birželio 25 d. Slovėnija ir Kroatija paskelbė nepriklausomybę nuo Jugoslavijos Socialistinės Federacinės Respublikos. 1992–2001 m. Kroatijos Respublika ir Slovėnijos Respublika mėgino išspręsti jų sausumos ir jūros sienų nustatymo klausimą dvišalėmis derybomis.

26. Slovėnijos Respublika Europos Sąjungos valstybe nare tapo 2004 m. gegužės 1 d.

27. Siekdamos išspręsti tarpusavio ginčą dėl sienos 2009 m. lapkričio 4 d. Kroatijos Respublika ir Slovėnijos Respublika pasirašė arbitražo susitarimą ir pagal jį įsipareigojo, kad joms bus privalomas šiuo tikslu įsteigto arbitražo teismo sprendimas. Šis susitarimas įsigaliojo 2010 m. lapkričio 29 d.

¹² OL L 257, 2014, p. 135.

28. 2011 m. gruodžio 9 d. Sąjungos valstybės narės ir Kroatijos Respublika pasirašė Stojimo sutartį. Ši sutartis, kurią Kroatijos Respublika ratifikavo 2012 m. sausio mėn., 2012 m. balandžio 24 d. buvo paskelbta *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*. 2013 m. liepos 1 d. Kroatijos Respublika tapo Sąjungos nare.

29. 2012 m. sausio 17 d. Kroatijos Respublika ir Slovėnijos Respublika pagal arbitražo susitarimo 2 straipsnio 1 dalį paskyrė arbitražo teismo pirmininką ir du narius¹³. Dar du arbitražo teismo nariai, kuriuos šalys taip pat turėjo paskirti pagal arbitražo susitarimo 2 straipsnio 2 dalį, buvo paskirti tų pačių metų sausio mėnesio pabaigoje¹⁴. Narių skyrimo taisyklės buvo pasirašytos 2012 m. balandžio mėn. ir NAT¹⁵ kaip sekretoriato funkcijas atliekančią instituciją¹⁶ paskyrė abi aptariamoms valstybėms¹⁷. Be to, pagal arbitražo susitarimo 6 straipsnio 2 pastraipą arbitražo teismas organizuoja procedūrą pagal NAT fakultatyvųjį reglamentą, taikomą sprendžiant ginčus tarp dviejų valstybių¹⁸.

30. Rašytinė proceso dalis buvo pradėta 2013 m. vasario 11 d., o teismo posėdis surengtas 2014 m. birželio 2 ir 13 d.

31. Iš Kroatijos Respublikos rašytinių pastabų matyti, kad per arbitražo procedūrą kilo procedūrinis klausimas dėl Slovėnijos Respublikos paskirto arbitro ir šios valstybės atstovo arbitražo teisme bendravimo *ex parte* tuo metu, kai vyko šio teismo pasitarimai. Po to, kai spaudoje buvo paskelbti keli straipsniai, abu minėti asmenys – arbitras ir atstovas – buvo atleisti iš pareigų. 2015 m. liepos 30 d. iš pareigų taip pat buvo atleistas Kroatijos Respublikos iš pradžių paskirtas arbitras.

32. 2015 m. liepos 24 d. arbitražo teismui skirtame rašte Kroatijos Respublika išreiškė didelį susirūpinimą dėl aptariamo bendravimo *ex parte*, dėl kurio, kaip ji manė, kilo rimtų abejonų dėl viso arbitražo proceso sąžiningumo ir nešališkumo, ir pareikalavo laikinai sustabdyti procesą arbitražo teisme¹⁹.

33. 2015 m. liepos 29 d. Kroatijos Respublikos parlamentas vienbalsiai priėmė rezoliuciją dėl Kroatijos Respublikos vyriausybės įpareigojimo pradėti arbitražo susitarimo denonsavimo procedūrą.

34. 2015 m. liepos 30 d. verbaline nota Kroatijos Respublika pranešė Slovėnijos Respublikai mananti, kad turi teisę nutraukti arbitražo susitarimą²⁰ dėl to, kad Slovėnijos Respublika iš esmės pažeidė šį susitarimą, kaip tai suprantama pagal Vienos konvencijos 60 straipsnio 1 dalį. Kroatijos Respublika patikslino, kad ši nota yra pranešimas pagal Vienos konvencijos 65 straipsnio 1 dalį, kuriame ji siūlo nedelsiant nutraukti arbitražo susitarimą. Kroatijos Respublika paaikškino mananti, kad buvo negrįžtamai pakenkta arbitražo proceso nešališkumui ir sąžiningumui, todėl buvo akivaizdžiai pažeistos jos teisės. Arbitražo teismas gavo minėtos verbalinės notos kopiją.

35. 2015 m. liepos 31 d. rašte Kroatijos Respublika pranešė arbitražo teismui apie savo sprendimą nutraukti arbitražo susitarimą, paaikškindama šio nutraukimo motyvus.

36. Slovėnijos Respublika paskyrė naują narį, bet jis 2015 m. rugpjūčio 3 d. atsistatydino iš arbitro pareigų. Tada arbitražo teismo pirmininkas paskyrė du naujus arbitrus į dvi laisvas vietas pagal arbitražo susitarimo 2 straipsnyje numatytą arbitrų keitimo tvarką.

13 2016 m. birželio 30 d. arbitražo teismo dalinio sprendimo (toliau – dalinis sprendimas) 17 punktą.

14 Dalinio sprendimo 18 punktą.

15 NAT sudaro 122 susitariančiosios šalys, prisijungusios prie vienos arba kitos NAT steigimo sutarties arba prie jų abiejų. Kiek tai susiję su šia byla, Slovėnijos Respublika prisijungė prie abiejų sutarčių atitinkamai 1996 m. spalio 1 d. ir 2004 m. kovo 29 d. Kroatijos Respublika prie 1899 m. steigimo sutarties prisijungė 1998 m. spalio 7 d. Žr. <https://pca-cpa.org/fr/about/introduction/contracting-parties/>.

16 Žr. 2017 m. birželio 29 d. galutinio arbitražo teismo sprendimo (toliau – ginčijamas arbitražo teismo sprendimas) 148 punktą.

17 Dalinio sprendimo 19 punktą.

18 Pateikiamas adresu <https://pca-cpa.org/fr/documents/pca-conventions-and-rules/>.

19 Nepriimtinumų grindžiamo prieštaravimo B.6 priedas.

20 Žr. nepriimtinumų grindžiamo prieštaravimo B.6 priedą ir dalinio sprendimo 84 punktą.

37. 2015 m. gruodžio 1 d. rašte arbitražo teismas paprašė abiejų šalių pateikti naujus reikalavimus ir argumentus „dėl 2015 m. liepos 24 ir 31 d. Kroatijos [Respublikos] iškeltų aspektų teisinio poveikio“. Arbitražo teismas nurodė abiem šalims pateikti procesinius dokumentus ne vėliau kaip 2016 m. sausio 15 d. (Kroatijos Respublika) ir 2016 m. vasario 26 d. (Slovėnijos Respublika). Arbitražo teismas taip pat pranešė abiem šalims, kad 2016 m. kovo 17 d. ketina šiais klausimais surengti teismo posėdį.

38. 2016 m. kovo 17 d. šiais klausimais buvo surengtas teismo posėdis. Slovėnijos Respublika pateikė rašytines pastabas ir dalyvavo teismo posėdyje. Kroatijos Respublika jame nedalyvavo.

39. 2016 m. birželio 30 d. arbitražo teismas priėmė dalinį sprendimą dėl procedūrinio klausimo. Arbitražo teismas nusprendė, be kita ko, kad, palaikydama *ex parte* ryšius su iš pradžių savo paskirtu arbitru, Slovėnijos Respublika savo veiksmais pažeidė arbitražo susitarimo nuostatas. Vis dėlto šių pažeidimų pobūdis neleido Kroatijos Respublikai nutraukti arbitražo susitarimo, todėl jis buvo toliau taikomas. Kaip nurodė arbitražo teismas, šis pažeidimas neturėjo poveikio pakeistos sudėties arbitražo teismo galimybei nepriklausomai ir nešališkai priimti galutinį sprendimą. Taigi arbitražo teismas nusprendė, kad nėra kliūčių tęsti procesą pagal arbitražo susitarimą.

40. 2017 m. birželio 29 d. arbitražo teismas priėmė galutinį sprendimą, kurio dalykas buvo abiejų valstybių sausumos ir jūros sienų nustatymas, tačiau Kroatijos Respublika ginčija jo galiojimą, taigi ir bet kokią privalomąją galią.

41. 2018 m. kovo 16 d. Slovėnijos Respublika inicijavo SESV 259 straipsnyje numatytą procedūrą, pateikdama skundą Komisijai dėl to, kad Kroatijos Respublika pažeidė Sąjungos teisę.

42. Komisija nepateikė pagrįstos nuomonės per SESV 259 straipsnyje nustatytą trijų mėnesių laikotarpį.

III. Procesas Teisingumo Teisme ir šalių reikalavimai

43. 2018 m. liepos 13 d. Teisingumo Teismo kanceliarija gavo šį Slovėnijos Respublikos ieškinį.

44. 2018 m. gruodžio 21 d. atskiru dokumentu Kroatijos Respublika pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 151 straipsnį pateikė šio ieškinio nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą. Kroatijos Respublika pirmiausia prašo atmesti visą šį ieškinį kaip nepriimtina, motyvuodama tuo, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl Slovėnijos Respublikos pagal SESV 259 straipsnį pateiktų reikalavimų. Papildomai ji formuluoja tą patį reikalavimą, motyvuodama jį tuo, kad ieškinys neatitinka Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnio ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 120 straipsnio.

45. 2019 m. vasario 12 d. Slovėnijos Respublika pateikė savo pastabas dėl šio prieštaravimo. Ji teigia, kad ieškinys yra priimtinas, kad iš esmės Teisingumo Teismas turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl šio ieškinio pagal SESV 259 straipsnį ir kad ieškinys atitinka Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnyje ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 120 straipsnyje numatytas sąlygas.

46. 2019 m. gegužės 14 d. sprendimu Teisingumo Teismas nusprendė perduoti bylą nagrinėti didžiajai kolegijai, kad ji priimtų sprendimą dėl nepriimtinumą grindžiamo prieštaravimo.

47. 2019 m. birželio 7 d. savo kanceliarijos raštu Teisingumo Teismas paprašė Komisijos pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 24 straipsnio antrą pastraipą raštu arba, prireikus, per teismo posėdį atsakyti į klausimus, susijusius su Reglamento Nr. 1380/2013 nuostatomis.

48. 2019 m. gegužės 31 d. rašte Kroatijos Respublika paprašė Teisingumo Teismo išimti iš bylos Komisijos vidaus darbinį dokumentą, susijusį su Komisijos teisės tarnybos nuomone, pateikta Slovėnijos Respublikos atsakymo į nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą C.2 priede²¹.

49. 2019 m. birželio 20 d. Teisingumo Teismo kanceliarijos rašte Teisingumo Teismas paprašė Komisijos pateikti savo pastabas dėl minėto prašymo.

50. 2019 m. birželio 28 d. Komisija pateikė minėtas pastabas. Atskirame tos pačios dienos rašte ji atsakė į klausimus, kurie jai buvo pateikti 2019 m. birželio 7 d.

51. 2019 m. liepos 8 d. buvo surengtas teismo posėdis, dalyvaujant Kroatijos Respublikai ir Slovėnijos Respublikai, kurioms buvo deramai atstovaujama.

52. Per teismo posėdį paklausta Slovėnijos Respublika patikslino, kad neatsiima savo reikalavimo, susijusio su nurodomų pažeidimų nutraukimu.

IV. Ieškinyje pateikti Slovėnijos Respublikos argumentai

53. Grįsdama ieškinį Slovėnijos Respublika pateikia šešis ieškinio pagrindus.

54. Pateikdama ieškinio pirmąjį pagrindą Slovėnijos Respublika nurodo, kad vienašališkai nesilaikydama per stojimo į Sąjungą procesą priimto išipareigojimo laikytis būsimo arbitražo teismo sprendimo, ginčijamu arbitražo teismo sprendimu nustatytos sienos ir kitų iš šio sprendimo kylančių įpareigojimų Kroatijos Respublika, pažeisdama ESS 2 straipsnį, atsisako laikytis teisinės valstybės vertybės, taip pat lojalaus bendradarbiavimo ir *res judicata* principų.

55. Pateikdama ieškinio antrąjį pagrindą Slovėnijos Respublika nurodo, kad vienašališkai atsisakydama vykdyti jai iš ginčijamo arbitražo teismo sprendimo kylančius įpareigojimus Kroatijos Respublika neleidžia Slovėnijos Respublikai visaverčiai įgyvendinti suverenias teises į visą jos sausumos ir jūros teritoriją laikantis Sutarčių ir antrinės teisės nuostatų. Taip ji pažeidžia ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo pareigą ir kelia grėsmę, kad nebus pasiekti Sąjungos tikslai, tarp jų – skatinti ir stiprinti taiką ir vis glaudesnę tautų sąjungą, siekti Sąjungos nuostatų, susijusių su valstybių narių teritorija, tikslų ir Slovėnijos Respublikos tikslas veiksmingai įgyvendinti Sąjungos teisę. Šiomis aplinkybėmis Slovėnijos Respublika kaltina Kroatijos Respubliką kliudymu jai vykdyti pareigą įgyvendinti įvairius antrinės teisės aktus²².

56. Pateikdama ieškinio trečiąjį pagrindą Slovėnijos Respublika nurodo, kad, nepaisydama nei Slovėnijos teritorijos, nei sienų, Kroatijos Respublika pažeidžia Sąjungos teisę bendros žuvininkystės politikos srityje.

57. Šiuo klausimu Slovėnijos Respublika teigia, kad ginčydama ginčijamu arbitražo teismo sprendimu nustatytą sieną ir priešindamasi šios sienos demarkacijai ir įgyvendinimui Kroatijos Respublika pažeidė išimtinės Slovėnijos Respublikos teises į jos teritorinius vandenius ir kliudė jai vykdyti pagal Reglamentą Nr. 1380/2013 tenkančius išipareigojimus.

²¹ Teisingumo Teismas dar nepriėmė sprendimo dėl šio prieštaravimo.

²² Slovėnijos Respublika remiasi, be kita ko, 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/56/EB, nustatančia Bendrijos veiksmų jūrų aplinkos politikos srityje pagrindus (Jūrų strategijos pagrindų direktyva) (OL L 164, 2008, p. 19), 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102), 2014 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1143/2014 dėl invazinių svetimų rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos ir valdymo (OL L 317, 2014, p. 35) ir 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/60/EB, nustatančia Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL L 327, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 5 t., p. 275).

58. Visų pirma Slovėnijos Respublika kaltina Kroatijos Respubliką pažeidus abipusės galimybės įplaukti į kitos šalies teritorinius vandenis tvarką, nustatytą Reglamentu Nr. 1380/2013, kuris taikomas šioms dviem valstybėms narėms nuo 2017 m. gruodžio 30 d. ir pagal kurį 25 kiekvienos iš šių valstybių narių laivams suteikiama galimybė laisvai įplaukti į kitos valstybės narės teritorinius vandenis, pažymėtus pagal tarptautinę teisę, t. y. ginčijamą arbitražo teismo sprendimą. Iš tiesų Kroatijos Respublika neleido taikyti abipusės galimybės įplaukti į kitos šalies teritorinius vandenis tvarkos, atsisakė pripažinti Slovėnijos Respublikos šiuo tikslu priimtų teisės aktų galiojimą ir, sistemingai bausdama Slovėnijos žvejus, kliudė jiems laisvai įplaukti į ginčijamą arbitražo teismo sprendimu Slovėnijos Respublikai priskirtus teritorinius vandenis ir *a fortiori* į Kroatijos teritorinius vandenis, kuriems taikoma ši tvarka.

59. Pateikdama ieškinio ketvirtą pagrindą Slovėnijos Respublika nurodo, kad Kroatijos Respublika pažeidė Bendrijos kontrolės sistemą, kuria užtikrinamas bendros žuvininkystės politikos taisyklių laikymasis (toliau – kontrolės sistema), nustatytą Reglamente Nr. 1224/2009 ir Įgyvendinimo reglamente Nr. 404/2011, nes, pirma, ji kliudė Slovėnijos Respublikai laikytis įpareigojimų, tenkančių jai pagal šią kontrolės sistemą, ir, antra, Kroatijos Respublika Slovėnijos vandenyse neteisėtai įgyvendino teises, kurios priklauso jai, kaip pakrantės valstybei. Pagal šiuos reglamentus vėliavos valstybėms narėms nustatomi dviejų rūšių įpareigojimai, t. y. stebėjimo įpareigojimas (Reglamento Nr. 1224/2009 9 straipsnio 3 dalis ir Įgyvendinimo reglamento Nr. 404/2011 21–23 straipsniai) ir informacijos perdavimo įpareigojimas (Reglamento Nr. 1224/2009 15 straipsnis ir Įgyvendinimo reglamento Nr. 404/2011 43 ir 44 straipsniai).

60. Pateikdama ieškinio penktąjį pagrindą, Slovėnijos Respublika teigia, kad Kroatijos Respublika pažeidė Šengeno sienų kodeksą, nes siena tarp šių dviejų valstybių yra dar ir išorės siena, kuriai taikomos minėto kodekso II antraštinės dalies nuostatos. Kroatijos Respublika pažeidė Šengeno sienų kodekso 17 straipsnyje nustatytus sienų kontrolės įpareigojimus ir šio kodekso 13 straipsnyje nustatytą sienų stebėjimo įpareigojimą. Be to, ji pažeidė įpareigojimą veikti visiškai laikantis atitinkamų taikytinos tarptautinės teisės nuostatų, numatytą minėto kodekso 4 straipsnyje, nes atsisakė pripažinti ginčijamą arbitražo teismo sprendimą.

61. Pateikdama ieškinio šeštąjį pagrindą Slovėnijos Respublika nurodo, kad atsisakydama pripažinti ginčijamą arbitražo teismo sprendimą, kuriuo nustatoma teritorinių vandenų riba tarp šių dviejų valstybių, ir įtraukdama Slovėnijos teritorinius vandenis į savo jūrinių teritorijų planavimą²³ Kroatijos Respublika pažeidė Direktyvos 2014/89 4 straipsnio 1 dalį ir 8 straipsnį. Dėl tokių Kroatijos Respublikos veiksmų taip pat tapo neįmanomas bet koks bendradarbiavimas, todėl buvo pažeista minėtos direktyvos 11 straipsnio 1 dalis, kurioje numatyta bendradarbiavimo pareiga.

V. Šalių argumentų dėl jurisdikcijos neturėjimu ir nepriimtimumu grindžiamų prieštaravimų santrauka

A. Kaltinimai, susiję su Teisingumo Teismo jurisdikcijos nagrinėti šią bylą neturėjimu

62. Pirmasis kaltinimas, susijęs su jurisdikcijos neturėjimu, grindžiamas tuo, kad Slovėnijos Respublikos pateikti argumentai yra papildomi. Šiuo klausimu šie argumentai, nurodyti ieškinyje, yra papildomi ginčo dėl arbitražo susitarimo ir ginčijamo arbitražo teismo sprendimo galiojimo ir teisinių pasekmių baigties atžvilgiu. Vis dėlto vykstant SESV 259 straipsniu grindžiamai procedūrai Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimo nei dėl tokio ginčo, nei dėl tokių papildomų argumentų. Šiuo

²³ Priimtas 2017 m. spalio 13 d.

klausimu, kaip matyti iš Sprendimo *Komisija / Belgija*²⁴, per tokią procedūrą Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl Sąjungos teisėje nustatytų įpareigojimų neįvykdymo, jeigu šie įpareigojimai yra tik papildomi, palyginti su kito ginčo, nepriklausančio Teisingumo Teismo jurisdikcijai, pirminiu išsprendimu.

63. Pateikdama antrąjį kaltinimą, susijusį su jurisdikcijos neturėjimu, Kroatijos Respublika teigia, kad tikrasis ginčo tarp dviejų valstybių dalykas yra, pirma, arbitražo susitarimo, kuris nėra Sąjungos teisės sudedamoji dalis, aiškinimas ir taikymas ir, antra, ginčijamo arbitražo teismo sprendimo galiojimas ir galimos teisinės pasekmės.

64. Šiuo klausimu Kroatijos Respublika pabrėžia ginčijanti patį ginčijamo arbitražo teismo sprendimo buvimą, nes ji teisėtai denonsavo arbitražo susitarimą dar prieš priimant šį sprendimą. Jeigu Teisingumo Teismas nagrinėtų šiuos klausimus, jis, be kita ko, pirmiausia turėtų nuspręsti dėl šio denonsavimo galiojimo ir jo pasekmių, antra, dėl to, ar po ginčijamo denonsavimo arbitražo teismas toliau egzistavo, trečia, jeigu jis toliau egzistavo, tai ar tas teismas turėjo teisę priimti sprendimą, ir, ketvirta, ar dėl ginčijamo denonsavimo buvo nutrauktas arbitražo teismo darbas²⁵. Be to, nagrinėdamas šiuos klausimus Teisingumo Teismas turėtų įvertinti daliniame sprendime pateiktus motyvus. Vis dėlto šiems klausimams taikomos tarptautinės teisės normos, be kita ko, Vienos konvencijos 60 straipsnio ir arbitražo susitarimo nuostatų, kurios nėra Sąjungos teisės sudedamoji dalis, aiškinimas.

65. Pateikdama trečiąjį kaltinimą, susijusį su jurisdikcijos neturėjimu, Kroatijos Respublika teigia, kad Teisingumo Teismas pagal SESV 259 straipsnį neturi jurisdikcijos priimti sprendimo nei dėl arbitražo susitarimo galiojimo, nei dėl jo sukeltų pasekmių, nes šis susitarimas nėra Sąjungos teisės sudedamoji dalis, nei dėl ginčijamo arbitražo teismo sprendimo, kuris tariamai buvo priimtas remiantis šiuo arbitražo susitarimu, galiojimo ir pasekmių. Kaip teigia Kroatijos Respublika, galimas dvišalio ginčo baigties poveikis Sąjungos teisės veikimui negali išplėsti Teisingumo Teismo jurisdikcijos už Sutartyse numatytą jos ribą. Taigi Slovėnijos Respublikos kaltinimų, susijusių su Sąjungos teisės pažeidimais, kurių rezultatas priklausytų nuo to, kaip prieš tai bus išspręstas ginčas dėl arbitražo susitarimo galiojimo ir galimų teisinių pasekmių, nepakaktų tam, kad Teisingumo Teismas įgytų jurisdikciją nagrinėti šį ginčą pagal SESV 259 straipsnį.

66. Pateikdama ketvirtąjį kaltinimą, susijusį su jurisdikcijos neturėjimu, Kroatijos Respublika teigia, kad, priešingai nei tuo atveju, kai ginčas perduodamas Teisingumo Teismui pagal SESV 273 straipsnį, nepakanka, kad ginčas turėtų ryšį su Sąjungos teise. Slovėnijos Respublikos kaltinimų, susijusių su Sąjungos teisės pažeidimu, kurie vis dėlto priklausys nuo to, kaip prieš tai bus išspręstas ginčas dėl arbitražo susitarimo galiojimo ir galimų teisinių pasekmių, nepakanka, kad Teisingumo Teismas įgytų jurisdikciją nagrinėti šį ginčą pagal SESV 259 straipsnį.

67. Pateikdama penktąjį kaltinimą, susijusį su jurisdikcijos neturėjimu, Kroatijos Respublika pažymi, kad bet kokia Teisingumo Teismo išvada, kad Kroatijos Respublika padarė įtariamus Sąjungos teisės pažeidimus, galėtų būti nebent hipotetinė. Vis dėlto Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl hipotetinių Sąjungos teisės pažeidimų per procedūrą pagal SESV 259 straipsnį.

68. Pateikdama šeštąjį kaltinimą, susijusį su jurisdikcijos neturėjimu, Kroatijos Respublika mano, kad dėl šio ginčo nekyla Sąjungos teisės aiškinimo klausimų. Todėl nagrinėjamoje byloje Teisingumo Teismo jurisdikcijos neįmanoma pagrįsti remiantis SESV 259 straipsniu, motyvuojant būtinybe išspręsti ginčą, susijusį su Sąjungos teisės aiškinimu, ir taip užtikrinti vienodą šios teisės taikymą.

²⁴ 2010 m. rugsėjo 30 d. sprendimas (C-132/09, EU:C:2010:562).

²⁵ Kroatijos Respublika pabrėžia, be kita ko, kad šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą dėl principo *nemo iudex in causa sua* poveikio arbitražo teismo jurisdikcijos priimti sprendimą dėl savo paties jurisdikcijos, posėdžiaujant beveik tokia pat sudėtimi. Jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų, kad arbitražo susitarimas galioja, jis turėtų priimti sprendimą dėl arbitražo teismo sprendimo teisinių pasekmių, o pagal arbitražo susitarimą šalys turėtų jį įvykdyti, nors kol kas to nepadarė.

69. Slovėnijos Respublika prašo atmesti Kroatijos Respublikos pateiktą jurisdikcijos neturėjimu grindžiamą prieštaravimą.

70. Visų pirma ji mano, kad šis prieštaravimas grindžiamas klaidinga prielaida, pagal kurią ji savo reikalavimu siekia, kad būtų konstatuota, jog Kroatijos Respublika neįvykdė jai pagal arbitražo susitarimą arba ginčijamą arbitražo teismo sprendimą, o ne pagal Sąjungos teisę tenkančių įpareigojimų. Taip Kroatijos Respublika mėgina vienašališkai iškreipti ieškinio dalyką.

71. Šiuo klausimu, pirma, Slovėnijos Respublika mano, kad pagal Sutarčių nuostatas ir jurisprudenciją Teisingumo Teismo jurisdikcija priklauso nuo to, ar valstybė ieškovė ieškinio reikalavimuose remiasi Sąjungos teisės pažeidimu, ar šios teisės taikymu šioms reikalavimams. Kroatijos Respublika negali savo naudai pakeisti ieškinio dalyko, kuris yra sukonkretintas ieškinyje, nes ieškinio reikalavimuose Slovėnijos Respublika visai neprašo Teisingumo Teismo konstatuoti Kroatijos Respublikai pagal tarptautinę teisę tenkančių pareigų nevykdymo; ji prašo konstatuoti pareigų, tenkančių šiai valstybei narei pagal Sąjungos teisę, nevykdymą.

72. Antra, Slovėnijos Respublika mano, kad Teisingumo Teismo jurisdikcija pagal SESV 259 straipsnį yra galima, jeigu faktinėms aplinkybėms, kuriomis grindžiami kaltinimai dėl Sąjungos teisės pažeidimų, taip pat taikoma tarptautinė teisė. Šiuo klausimu svarbu tik tai, kad šios faktinės aplinkybės yra susijusios su Sąjungos teisėje nustatytų pareigų pažeidimu. Vis dėlto tai netrukdo Teisingumo Teismui atsižvelgti į materialines tarptautinės teisės normas, kurias Sąjunga yra integravusi ar ketino integruoti į savo teisės sistemą.

73. Trečia, Slovėnijos Respublika teigia, kad tai, jog yra kilęs dvišalis ginčas dėl tarptautinės teisės akto, taikytino šalims per procedūrą dėl išipareigojimų neįvykdymo, aiškinimo taip pat nereiškia, kad Teisingumo Teismo jurisdikcija negalima. Sprendime *Ispanija / Jungtinė Karalystė*²⁶ Teisingumo Teismas aiškino vienašalę Jungtinės Karalystės deklaraciją, atspindinčią Ispanijos Karalystės ir Jungtinės Karalystės sudaryto susitarimo turinį, nors tarp šalių buvo kilęs ginčas dėl šio tarptautinės teisės dokumento reikšmės.

74. Ketvirta, siekiant priimti sprendimą dėl ieškinio, pareikšto pagal SESV 259 straipsnį, priimtinumą svarbu tik tai, ar reikalavimų pagrindas yra „pareigos pagal Sutartis“. Kroatijos Respublika klysta, teigdama, jog tam, kad pripažintų savo jurisdikciją, Teisingumo Teismas turėtų būti įsitikinęs, kad valstybė narė neįvykdė jai pagal Sutartis tenkančių pareigų. Sąjungos teisės normų aiškinimas ir taikymas nėra tie klausimai, kuriuos Teisingumo Teismas turėtų nagrinėti tuo etapu. Priešingai, jie turėtų būti nagrinėjami nagrinėjant bylą iš esmės.

75. Antra, kalbant apie pirmąjį kaltinimą, susijusį su jurisdikcijos neturėjimu, grindžiamą argumentų, susijusių su Sąjungos teise, papildomu pobūdžiu, kad galėtų priimti sprendimą dėl tariamų Sąjungos teisės pažeidimų, Teisingumo Teismui nereikėtų priimti sprendimo dėl išipareigojimų, kylančių iš tarptautinės teisės, neįvykdymo ar dėl Kroatijos Respublikos padarytų tarptautinei teisei priešingų veiksmų. Kadangi atitinkamai Kroatijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos teritorija yra apibrėžta siena, nustatyta pagal tarptautinę teisę, t. y. ginčijamu arbitražo teismo sprendimu, Teisingumo Teismas neturėtų nei konstatuoti tarptautinės teisės pažeidimo, nei priimti sprendimo dėl tarptautinio ginčo.

²⁶ 2006 m. rugsėjo 12 d. sprendimas (C-145/04, EU:C:2006:543).

76. Dēl antrojo kaltinimo, susijusio su jurisdikcijos neturėjimu, grindžiamą „tikruoju“ ginčo dalyku, tariamai apimančiu tarptautinės teisės aiškinimą, Slovėnijos Respublika pažymi, kad klausimas dėl sienos tarp jos ir Kroatijos Respublikos yra fakto klausimas, kurį nagrinėdamas Teisingumo Teismas gali remtis teritorinio ginčo sprendimo rezultatu, o ne teisės klausimas, dėl kurio Teisingumo Teismas galėtų priimti sprendimą. Priešingai, Teisingumo Teismas turėtų laikytis tarptautinės teisės ir taikyti ją tiek, kiek tai yra būtina Sąjungos teisei aiškinti ar taikyti.

77. Kalbant apie trečiąjį kaltinimą, susijusį su jurisdikcijos neturėjimu, grindžiamą tuo, kad prieš tai turi būti išspręstas ginčas dėl arbitražo susitarimo galiojimo ir galimų teisinių pasekmių, Slovėnijos Respublika pažymi, kad, siekiant nustatyti valstybės narės pagal Sąjungos teisę tenkančių pareigų apimtį ir laikymąsi, įskaitant pareigą nekliudyti kitai valstybei narei įgyvendinti ir taikyti Sąjungos teisę savo pačios teritorijoje, būtina pirmiausia remtis siena tarp atitinkamų valstybių narių, kaip ji yra nustatyta pagal tarptautinę teisę. Teisingumo Teismas kaip į faktines aplinkybes turi atsižvelgti į esamus tarptautinės teisės elementus.

78. Slovėnijos Respublika priduria, kad arbitražo susitarimo galiojimo ir ginčijamo arbitražo teismo sprendimo galiojimo bei teisinių pasekmių klausimas nėra Teisingumo Teisme nagrinėjamo ginčo dalykas, nepriklauso jo jurisdikcijai ir bet kuriuo atveju šis klausimas buvo išspręstas daliniame arbitražo teismo sprendime. Tai, kad Kroatijos Respublikos netenkina ginčijamas arbitražo teismo sprendimas, negali reikšti, kad yra neišspręstas ginčas dėl sienos ar kad Teisingumo Teismas turėtų priimti sprendimą šiuo jau išnagrinētu klausimu.

79. Be to, Kroatijos Respublikos argumentas, kad ginčijamas arbitražo teismo sprendimas nėra tiesiogiai taikytinas ir kad, be to, tai yra ne priimtino, o nagrinėjimo iš esmės klausimas, yra klaidingas, nes šis arbitražo teismo sprendimas yra privalomas pagal tarptautinę teisę ir juo galutinai nustatoma siena tarp dviejų valstybių narių.

80. Kalbant apie penktąjį kaltinimą, susijusį su jurisdikcijos neturėjimu, grindžiamą Sąjungos teisės pažeidimų, kuriais ji kaltinama, hipotetiniu pobūdžiu, Kroatijos Respublika tik nurodo, kad nepažeidė jai pagal Sąjungos teisę tenkančių įsipareigojimų. Iš tiesų toks argumentas turėtų būti priskirtas bylos esmei. Bet kuriuo atveju tai yra realūs, o ne hipotetiniai pažeidimai, kurie daromi kasdien ir kuriuos Slovėnijos Respublika siekia nutraukti, pareikšdama šį ieškinį pagal SESV 259 straipsnį.

81. Dėl šeštojo kaltinimo, susijusio su jurisdikcijos neturėjimu, grindžiamo tuo, kad šioje byloje nekyla Sąjungos teisės aiškinimo klausimų, nes šalys vienodai supranta joms pagal Sąjungos teisę tenkančias pareigas, Slovėnijos Respublika pažymi, kad ginčo dėl Sąjungos teisės aiškinimo ar taikymo buvimas savaime nėra Teisingumo Teismo jurisdikcijos pagal SESV 259 straipsnį sąlyga. Pakaktų Slovėnijos Respublikos teiginio, kad Kroatijos Respublika neįvykdė jai pagal Sąjungos teisę tenkančių įsipareigojimų.

B. Kaltinimai, susiję su ieškinio nepriimtimumu

82. Subsidiariai, jeigu Teisingumo Teismas pripažintų, kad turi jurisdikciją nagrinėti šį ginčą, Kroatijos Respublika teigia, kad ieškinys, kuris neatitinka Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnio ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 120 straipsnio reikalavimų, turi būti atmestas kaip nepriimtinas. Ieškinio reikalavimuose Slovėnijos Respublika aiškiai nenurodė ginčo dalyko, kuris yra Kroatijos Respublikos įsipareigojimų, tenkančių jai pagal ginčijamą arbitražo teismo sprendimą, tariamas neįvykdymas. Kaip teigia Kroatijos Respublika, minėtuose reikalavimuose neminimas tariamas ginčijamo arbitražo teismo sprendimo pažeidimas, o ieškinyje nepateikiami teisiniai argumentai, įrodantys, kad yra galiojantis arbitražo teismo sprendimas, todėl jai neįmanoma pasirengti gynybai ir atsakyti į šiuos argumentus.

83. Slovėnijos Respublika teigia, kad ieškinys atitinka visus Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnio ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 120 straipsnio reikalavimus. Ieškinio dalykas yra tinkamai ir tiksliai apibrėžtas, apibendrintas ieškinio pradžioje, išplėtotas ir patvirtintas tiksliais faktinėmis aplinkybėmis bei aiškiais teisiniais argumentais, ir dar kartą paminėtas ieškinio reikalavimuose. Įtariamai Sąjungos teisės nuostatų pažeidimai yra tiksliai apibrėžti ir nekelia jokių abejonių.

84. Taigi Kroatijos Respublikos teiginys, kad ji negali pasirengti gynybai nuo kaltinimo ginčijamo arbitražo teismo sprendimo pažeidimu, taip pat yra klaidingas. Net darant prielaidą, kad Teisingumo Teismas turėtų atsižvelgti į šį teiginį, jį reikėtų nagrinėti nagrinėjant bylos esmę, o ne priimtinumą.

C. Dėl prašymo išimti iš bylos Komisijos teisės tarnybos nuomonę

85. Kroatijos Respublika, remdamasi Teisingumo Teismo procedūros reglamento 151 straipsniu, prašo Teisingumo Teismo išimti iš bylos Komisijos teisės tarnybos nuomonę, pateiktą Slovėnijos Respublikos atsakymo į nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą C.2 priedo 38–45 puslapiuose (toliau – nagrinėjama teisinė nuomonė).

86. Grįsdama savo prašymą Kroatijos Respublika teigia, kad nagrinėjama teisinė nuomonė yra vidaus dokumentas, kurio Komisija niekada nebuvo paskelbusi viešai. Kaip teigia ši institucija, jo išplatınimas be leidimo galėtų turėti neigiamą įtaką tinkamam šios institucijos veikimui.

87. Remdamasi 2002 m. spalio 23 d. Nutartimi *Austrija / Taryba*²⁷ Komisija teigia, kad tokių vidaus dokumentų pateikimas nagrinėjant bylą Teisingumo Teisme, jeigu atitinkama institucija nedavė leidimo ar Teisingumo Teismas neįpareigojo pateikti šio dokumento, prieštarauja viešajam interesui, pagal kurį reikalaujama, kad institucijos galėtų gauti savo teisės tarnybų nuomones, teikiamas visiškai nepriklausomai. Kaip teigia Komisija, nagrinėjama teisinė nuomonė yra vidaus dokumentas, kuris nebuvo skirtas skelbti viešai ir nebuvo padarytas viešai prieinamas. Komisija patikslina, kad jo nebuvo leista pateikti nagrinėjant bylą Teisingumo Teisme. Taigi nagrinėjama teisinė nuomonė turi būti išimta iš bylos.

VI. Analizė

88. Kroatijos Respublika tvirtina, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo ir subsidiariai – dėl šio ieškinio nepriimtumo, nes nebuvo laikomasi Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnio ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 120 straipsnio sąlygų. Jau nurodžiau, kad dėl pirma nurodytų motyvų manau, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti šio ieškinio, taigi nebūtina nagrinėti jo priimtumo klausimo atsižvelgiant į galimą minėtų nuostatų nesilaikymą.

89. Pirma, prieš nagrinėjant kaltinimus, susijusius su jurisdikcijos neturėjimu ir nepriimtumu, reikia išnagrinėti prašymą išimti iš bylos Komisijos teisės tarnybos nuomonę (A dalis). Antra, nagrinėjant Teisingumo Teismo jurisdikciją, man atrodo būtina, pirma, pateikti kelias įvadinės pastabas dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos, o tiksliau, esant tarptautinės teisės aktams (B dalis) ir, antra, atsižvelgiant į šias pastabas išnagrinėti ieškinio dalyką, išanalizuojant ieškovės pateiktus konkrečius kaltinimus (C dalis).

²⁷ C-445/00, EU:C:2002:607.

A. Dėl prašymo išimti iš bylos Komisijos teisės tarnybos nuomonę

90. Kroatijos Respublika prašo Teisingumo Teismo išimti iš bylos nagrinėjamą teisinę nuomonę pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 151 straipsnį.

91. Šiuo klausimu, pirma, reikia pažymėti, kad 2002 m. spalio 23 d. Nutartyje *Austrija / Taryba*²⁸ Teisingumo Teismas nusprendė išimti iš bylos Komisijos teisės tarnybos nuomonę, kuri buvo pateikta Austrijos pareikšto ieškinio dėl reglamento panaikinimo priede. Minėtos nutarties 12 punkte Teisingumo Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad pripažinimas, kad tokie vidaus dokumentai gali būti pateikiami nagrinėjant bylą Teisingumo Teisme, jeigu atitinkama institucija neleido ar teismas neįpareigojo pateikti tokio dokumento, prieštarautų viešajam interesui, pagal kurį reikalaujama, kad institucijos galėtų gauti savo teisės tarnybos nuomones, pateikiamas visiškai nepriklausomai.

92. Nagrinėjamu atveju reikia konstatuoti, kad nagrinėjamą teisinę nuomonę parengė Komisijos teisės tarnyba ir ji buvo parengta Komisijos pirmininko kabineto vadovui. Ši nuomonė buvo parengta per Slovėnijos Respublikos pagal SESV 259 straipsnio antrą pastraipą pradėtą procedūrą, siekiant prieš tai kreiptis į Komisiją. Minėtoje nuomonėje pateikta Kroatijos Respublikai skirtų kaltinimų analizė, siekiant gauti minėto kabineto vadovo sutikimą parengti pagrįstą nuomonę pagal SESV 259 straipsnio trečią pastraipą. Akivaizdu, kad nagrinėjama teisinė nuomonė nebuvo skirta skelbti viešai²⁹.

93. Antra, pagal jurisprudenciją institucijos teisinės nuomonės išėmimas iš bylos yra pateisinamas, jeigu yra rizika, kurią galima numatyti, kad atitinkama institucija per vykstantį teismo procesą dėl jos priimto sprendimo galiojimo būtų priversta viešai pareikšti poziciją dėl jos pačios teisės tarnybos pateiktos nuomonės. Tokia perspektyva turėtų neišvengiamą neigiamą poveikį atitinkamos institucijos interesui prašyti teisinių nuomonių ir jos galimybei gauti atviras, objektyvias ir išsamias savo teisės tarnybos nuomones³⁰.

94. Nagrinėjamu atveju per SESV 259 straipsnio antroje pastraipoje numatytą procedūrą Komisija, į kurią kreipėsi Slovėnijos Respublika, nepateikė pagrįstos nuomonės pagal šio straipsnio trečią pastraipą. Vadinasi, ji nepareikšė savo oficialios pozicijos dėl šios procedūros. Taigi ši byla skiriasi nuo minėtų bylų, kurios buvo susijusios su teismo procesu dėl atitinkamos institucijos priimto ir ginamo sprendimo *galiojimo*. Vis dėlto, nepaisant šio skirtumo, man atrodo, kad *mutatis mutandis* šios išvados 93 punkte pateikti argumentai yra reikšmingi nagrinėjamai bylai. Iš tiesų negalima atmesti, kad Komisija vėliau nuspręs įstoti į bylą Teisingumo Teisme arba jos bus paprašyta pateikti pastabas, taigi jai teks pareikšti savo oficialią poziciją dėl Teisingumo Teisme iškeltos bylos ir taip viešai paskelbti poziciją dėl jos pačios teisės tarnybos pateiktos nuomonės. Taigi nagrinėjamos teisinės nuomonės išėmimas iš bylos atrodo pagrįstas, atsižvelgiant į šios institucijos interesą prašyti ir gauti atviras, objektyvias ir išsamias savo teisės tarnybos nuomones³¹.

²⁸ C-445/00, EU:C:2002:607.

²⁹ Vadinasi, šis dokumentas gali būti laikomas „teisine nuomone“, kaip tai suprantama pagal 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 311) 4 straipsnio 2 dalį.

³⁰ 2008 m. liepos 1 d. Sprendimas *Švedija ir Turco / Taryba* (C-39/05 P ir C-52/05 P, EU:C:2008:374, 42 punktas) ir 2019 m. gegužės 14 d. Nutartis *Vengrija / Parlamentas* (C-650/18, nepaskelbta Rink., EU:C:2019:438, 16 punktas).

³¹ 2008 m. liepos 1 d. Sprendimas *Švedija ir Turco / Taryba* (C-39/05 P ir C-52/05 P, EU:C:2008:374, 42 punktas) ir 2019 m. gegužės 14 d. Nutartis *Vengrija / Parlamentas* (C-650/18, nepaskelbta Rink., EU:C:2019:438, 16 punktas).

95. Be to, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad jeigu valstybei narei būtų leista prie bylos medžiagos pridėti teisinę nuomonę, kurios neleido atskleisti aptariama institucija, būtų, be kita ko, apeita prašymo leisti susipažinti su tokiu dokumentu procedūra, nustatyta Reglamente Nr. 1049/2001³². Nagrinėjamu atveju, kaip savo rašytinėse pastabose patikslino Komisija, su nagrinėjama teisine nuomone nebuvo leista susipažinti nei šalims, nei visuomenei, bet ji buvo pateikta išspausdinto spaudos straipsnio priede³³. Taigi reikia konstatuoti, kad Slovėnijos Respublika negavo nagrinėjamos teisinės nuomonės Reglamente Nr. 1049/2001 nustatyta tvarka.

96. Tokiomis aplinkybėmis ir atsižvelgiant į tai, kad Komisija Teisingumo Teismui pranešė nepageidaujanti pateikti aptariamo dokumento nagrinėjant šį ieškinį, siūlau patenkinti Kroatijos Respublikos prašymą išimti iš šios bylos medžiagos Slovėnijos Respublikos atsakymo į nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą C.2 priedo 38–45 puslapiuose esantį dokumentą.

B. Įvadinės pastabos dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

97. Pirmiausia reikia pateikti kelias įvadinės pastabas dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos, susijusios su ieškiniu dėl išpareigojimų neįvykdymo (1), antra, nustatyti Sąjungos teisės taikymo sritį *ratione materiae*, esant tarptautinės teisės aktams (2), ir, trečia, išnagrinėti teritorinę Sąjungos teisės taikymo sritį (3).

1. Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos, susijusios su ieškiniu dėl išpareigojimų neįvykdymo

98. ESS 19 straipsnyje Teisingumo Teismui pavedama užtikrinti, kad aiškinant ir taikant Sutartis būtų laikomasi teisės³⁴. Kaip nurodyta šio straipsnio 3 dalies a punkte, Teisingumo Teismas priima sprendimus dėl valstybės narės, institucijos ar fizinio arba juridinio asmens pateiktų ieškinų. Ši jurisdikcija konkrečiai išreikšta ieškiniu dėl išpareigojimų neįvykdymo, numatytu SESV 259 straipsnyje.

99. Procedūra pagal SESV 259 straipsnį siekiama, kad būtų konstatuoti ir nutraukti valstybės narės veiksmai, kuriais pažeidžiama Sąjungos teisė³⁵. Pagal šią nuostatą Teisingumo Teismo jurisdikcija priklauso nuo to, ar valstybės narė neįvykdė „kokios nors pareigos pagal Sutartis“. Atsižvelgiant į tai, Teisingumo Teismas nenagrinėja, kokių tikslų siekiama jame pareikštu ieškiniu dėl išpareigojimų neįvykdymo³⁶.

100. Kalbant apie frazės „pareigos pagal Sutartis“ reikšmę, sąvoka „Sutart[y]s“ reiškia, kad ieškinys gali būti pareikštas dėl to, kad buvo tariamai neįvykdyti iš ESS, SESV ar Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos kylantys įpareigojimai, jeigu valstybės narės veiksmai patenka į šių dokumentų taikymo sritį³⁷. Be to, akivaizdu, kad minėta frazė taip pat apima antrinės teisės aktus³⁸.

32 Šiuo klausimu žr. 2009 m. sausio 29 d. Nutartį *Donnici / Parlamentas* (C-9/08, nepaskelbta Rink., EU:C:2009:40, 18 punktas).

33 Spaudos straipsnis, pateiktas Slovėnijos Respublikos atsakymo į nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą C.2 priedo 32–37 puslapiuose.

34 2016 m. liepos 19 d. Sprendimas *H / Taryba ir Komisija* (C-455/14 P, EU:C:2016:569, 40 punktas). Be to, Teisingumo Teismas jau yra patikslinęs, kad tarptautinė konvencija negali pažeisti išimtinės Teisingumo Teismo jurisdikcijos spręsti valstybių narių ginčus dėl Sąjungos teisės aiškinimo ir taikymo (2006 m. gegužės 30 d. Sprendimas *Komisija / Airija*, C-459/03, EU:C:2006:345, 132 punktas).

35 2012 m. spalio 16 d. Sprendimas *Vengrija / Slovakija* (C-364/10, EU:C:2012:630, 67 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

36 Šiuo klausimu ir pagal analogiją žr. 1988 m. birželio 21 d. Sprendimą *Komisija / Jungtinė Karalystė* (416/85, EU:C:1988:321, 9 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

37 Žr. generalinio advokato E. Tanev išvadą byloje *Komisija / Lenkija* (*Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas*) (C-619/18, EU:C:2019:325, 48 punktas ir 19 išnaša).

38 2017 m. balandžio 6 d. Sprendimas *Komisija / Vokietija* (C-58/16, nepaskelbtas Rink., EU:C:2017:279, 36 punktas).

101. Taigi Teisingumo Teismo jurisdikcija priklauso nuo Sąjungos teisės taikymo srities³⁹. Kadangi šioje byloje ginčijamas tarptautinis arbitražo susitarimas ir arbitražo teismo sprendimas, priimtas pagal šį susitarimą, siūlau Sąjungos teisės taikymo sritį *ratione materiae* nagrinėti atsižvelgiant į tarptautinės teisės aktų buvimą.

2. Dėl Sąjungos teisės taikymo srities „*ratione materiae*“ atsižvelgiant į tarptautinės teisės aktų buvimą

102. Kadangi arbitražo susitarimas ir ginčijamas arbitražo teismo sprendimas, kuriems šioje byloje nagrinėjamame ieškinyje tenka svarbiausias vaidmuo, yra tarptautinės teisės aktai, kyla klausimas, koks jų santykis su Sąjungos teise, ar jie integruoti į Sąjungos teisės sistemą ir ar yra privalomi Sąjungai.

a) Dėl tarptautinės teisės aktų Teisingumo Teismo jurisprudencijoje

103. Pagal suformuotą jurisprudenciją „Sąjunga savo kompetencijas turi įgyvendinti laikydamasi visos tarptautinės teisės, įskaitant ne tik bendrosios ir paprotinės tarptautinės teisės normas ir principus, bet ir ją saistančių tarptautinių konvencijų nuostatas“⁴⁰.

104. Man atrodo, kad pagal šią jurisprudenciją atvejai, kai Sąjungai privaloma tarptautinė teisė, yra aiškiai apibrėžti. Pirmia, Sąjungai yra privalomi tarptautiniai susitarimai, kuriuos ji sudaro pagal Sutarčių nuostatas ir kurie nuo jų išgaliojimo yra neatsiejama Sąjungos teisės sistemos dalis⁴¹. Antra, tarptautinė sutartis yra privaloma Sąjungai, jeigu ji prisiima kompetenciją, kurią anksčiau vykdė valstybės narės ir kuri patenka į šios tarptautinės sutarties taikymo sritį⁴². Trečia, Sąjunga privalo naudotis savo kompetencija, laikydamasi paprotinės tarptautinės teisės⁴³. Vadinas, minėtoms kategorijoms nepriklausančios tarptautinės sutartys nėra Sąjungos aktai ir nėra jai privalomos. Kadangi tai nėra Sąjungos teisė, Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti jų galiojimo ir jų aiškinti.

b) Dėl argumentų, susijusių su pareigomis, kylančiomis iš Sąjungos teisės, papildomo pobūdžio

105. Grįsdama pirmąjį kaltinimą, susijusį su jurisdikcijos neturėjimu, Kroatijos Respublika teigė, kad pagal Sprendimą *Komisija / Belgija*⁴⁴ nagrinėdamas ieškinį dėl išipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl iš Sąjungos teisės kylančių pareigų tariamo neįvykdymo, „jeigu šios pareigos yra papildomos, atsižvelgiant į kitą ginčą, kuris turi būti prieš tai išspręstas ir kuris nepriklauso Teisingumo Teismo jurisdikcijai“.

106. Šiuo klausimu laikausi nuomonės, jog pagal minėtą sprendimą, nagrinėjant ieškinį dėl išipareigojimų neįvykdymo, tarptautinės teisės aktų, kurie nelaikomi Sąjungos aktais, poveikis gali turėti neigiamą įtaką, kiek tai susiję su Teisingumo Teismo jurisdikcija nagrinėti kaltinimą Sąjungos teisės pažeidimu. Tai yra išipareigojimų neįvykdymo priskyrimo atvejis, kuris formaliai siejamas su Sąjungos teise, bet iš tikrųjų yra susijęs su tarptautinės teisės aktu, nepatenkančiu į Sąjungos teisės

39 Dėl jurisdikcijos *ratione materiae* žr. 2017 m. kovo 28 d. Sprendimą *Rosneft* (C-72/15, EU:C:2017:236, 76 punktas).

40 Žr., be kita ko, 2018 m. vasario 27 d. Sprendimą *Western Sahara Campaign UK* (C-266/16, EU:C:2018:118, 47 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

41 Žr., be kita ko, 2018 m. vasario 27 d. Sprendimą *Western Sahara Campaign UK* (C-266/16, EU:C:2018:118, 45 ir 46 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija). Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti tokių susitarimų nuostatas (iš naujesnių žr. 2018 m. liepos 11 d. Sprendimą *Bosphorus Queen Shipping* (C-15/17, EU:C:2018:557, 44 punktas).

42 Šiuo klausimu žr. 2009 m. spalio 22 d. Sprendimą *Bogiatzi* (C-301/08, EU:C:2009:649, 33 punktas) ir 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Air Transport Association of America ir kt.* (C-366/10, EU:C:2011:864, 63 punktas).

43 Kalbant apie tarptautinę paprotinę jūrų teisę, žr., be kita ko, 1992 m. lapkričio 24 d. Sprendimą *Poulsen ir Diva Navigation* (C-286/90, EU:C:1992:453, 9 ir 10 punktai). Dėl paprotinio apsisprendimo principo žr., be kita ko, 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Taryba / Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973, 88 punktas). Dėl paprotinio sąžiningumo principo žr., be kita ko, 2018 m. liepos 11 d. Sprendimą *Bosphorus Queen Shipping* (C-15/17, EU:C:2018:557, 45 punktas).

44 2010 m. rugsėjo 30 d. sprendimas (C-132/09, EU:C:2010:562).

taikymo sritį *ratione materiae*, taigi nepriklausančiu Teisingumo Teismo jurisdikcijai. Būtent minėtame sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, kad neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl iš Sąjungos teisės kylančių pareigų tariamo nevykdymo, nes jos yra tik papildomos, palyginti su iš tarptautinės teisės akto kylančiomis pareigomis.

107. Kalbant konkrečiau, byloje, kurioje priimtas tas sprendimas, Komisija rėmėsi ir 1962 m. spalio 12 d. Europos mokyklos valdytojų tarybos ir Belgijos Karalystės vyriausybės sudaryto 1962 m. susitarimo dėl būstinės, ir EB 10 straipsnio (dabar – ESS 4 straipsnio 3 dalis) pažeidimu. Teisingumo Teismas nagrinėjo ieškinį iš esmės ir tai leido jam įvertinti tikslią Belgijos Karalystei pateikto Komisijos kaltinimo apimtį. Teisingumo Teismas nusprendė, kad Sąjungos teisės nuostatos pažeidimas buvo tik pasekmė to, kad atitinkama valstybė narė nevykdė savo pareigų, kylančių iš Susitarimo dėl būstinės, formaliai pavartodamas sąvoką „papildomas“ kaltinimui EB 10 straipsnio pažeidimu. Atlikęs dar vieną analizę Teisingumo Teismas nusprendė, kad minėtas susitarimas nėra sudedamoji Sąjungos teisės dalis ir priskiriamas tik tarptautinei teisei, taigi jis padarė logišką išvadą, kad neturi jurisdikcijos nagrinėti Komisijos pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

108. Manau, kad tame sprendime pateikti motyvai yra svarbūs šiai bylai. Todėl, analizuojant konkrečius kaltinimus, kuriuos ieškovė pateikė savo ieškiniui pagrįsti (toliau C dalyje), siūlau išnagrinėti tame sprendime nurodytus kriterijus.

3. Sąjungos teisės teritorinė taikymo sritis

109. Reikėtų pažymėti, kad, kaip matyti iš ieškinio reikalavimų, formaliai Teisingumo Teismo neprašoma vertinti nei arbitražo susitarimo taikytinumo, nei ginčijamo arbitražo teismo sprendimo galiojimo, bet jo prašoma priimti sprendimą dėl to, ar Kroatijos Respublika pažeidė Sąjungos teisės nuostatas, kaip antai ESS 2 straipsnį ir 4 straipsnio 3 dalį, taip pat Sąjungos teisės nuostatas, susijusias su bendra žuvininkystės politika, Šengeno sienų kodeksu ir jūrinių teritorijų planavimu, ir ar todėl jos turi būti taikomos nagrinėjamu atveju.

110. Šiuo klausimu Sąjunga, skirtingai nei valstybė, neturi „teritorinės jurisdikcijos“ tarptautinės teisės atžvilgiu, t. y. suverenių teisių į savo teritoriją, nei „Sąjungos teritorijos“, kuri būtų panaši į „federalinę teritoriją“⁴⁵. Iš tiesų „Sąjungos teritorija“ atitinka ESS 52 straipsnyje ir SESV 355 straipsnyje, kuriuose apibrėžiama teritorinė Sutarčių taikymo sritis, nurodytą geografinę erdvę⁴⁶. Visų pirma ESS 52 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta, kad Sutartys taikomos valstybėms narėms⁴⁷. Išsamios taisyklės, reglamentuojančios teritorinę Sutarčių taikymo sritį, numatytos SESV 355 straipsnyje. ESS 52 straipsnis ir SESV 355 straipsnis yra reikšmingi ne tik tiek, kiek tai susiję su Sąjungos išorės sienos nustatymu, bet ir nustatant atitinkamą valstybių narių kompetenciją, kai įgyvendinama Sąjungos teisė. Šiuo klausimu Sprendime *Aktiebolaget NN*⁴⁸ Teisingumo Teismas dėl EB 299 straipsnio (dabar – SESV 355 straipsnis) nusprendė, kad, „[n]esant Sutartyje tikslesnio teritorijos, kurią apima kiekvienos valstybės narės suverenitetas, apibrėžimo, kiekviena valstybė narė remdamasi tarptautine viešąja teise turi nustatyti šios teritorijos [dydį ir] ribas“⁴⁹.

45 Žr. J. Ziller, „Champ d'application de l'Union. – Application territoriale“, *JurisClasseur Europe Traité*, 470 sąsiuvinis, 2013, 4 punktas.

46 2017 m. gegužės 4 d. Sprendimas *El Dakk ir Intercontinental* (C-17/16, EU:C:2017:341, 22 punktas).

47 2015 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Parlamentas ir Komisija / Taryba* (C-132/14–C-136/14, EU:C:2015:813, 64 punktas).

48 2007 m. kovo 29 d. sprendimas (C-111/05, EU:C:2007:195).

49 2007 m. kovo 29 d. Sprendimas *Aktiebolaget NN* (C-111/05, EU:C:2007:195, 54 punktas); kursyvu išskirta mano.

111. Taigi teritorinę Sąjungos teisės taikymo sritį *a priori* nustato ne pati Sąjunga, bet tai yra jai privalomas objektyvus faktas. Taigi nagrinėjant ieškinį, pareikštą remiantis SESV 259 straipsniu, tokį, kaip nagrinėjamas šioje byloje, kuriame valstybė narė kaltinama kliudymu įgyvendinti Sąjungos teisę kitos valstybės narės teritorijoje, valstybės narės jurisdikcijai priklausančios teritorijos apibrėžimas nepriskiriamas Sąjungos kompetencijos sričiai, ir ji šiuo klausimu turi remtis viešąja tarptautine teise ir atitinkamais jos dokumentais, kuriuose apibrėžiamos šios teritorijos ribos.

4. Tarpinė išvada

112. Atsižvelgdamas į tai, kas nurodyta pirma, laikausi nuomonės, kad Teisingumo Teismo jurisdikcija nagrinėjant ieškinį dėl išpareigojimų neįvykdymo priklauso nuo Sąjungos teisės taikymo srities. Ši teisė apima, pirma, dvi tarptautinių normų rūšis, t. y. tarptautines sutartis, kurias Sąjunga yra sudariusi pagal Sutarčių nuostatas, ir tarptautines sutartis, kurių atveju Sąjunga prisiėmė įgaliojimus, kuriuos narinėjamų tarptautinių sutarčių taikymo srityje anksčiau įgyvendino valstybės narės ir, antra, paprotines tarptautinės teisės normas, kurios yra privalomos Sąjungai, kai ji įgyvendina savo įgaliojimus. Vis dėlto nagrinėdamas ieškinį dėl išpareigojimų neįvykdymo⁵⁰ Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos spręsti valstybių narių ginčų dėl Sąjungos teisei nepriskiriamų tarptautinių sutarčių galiojimo, aiškinimo ir taikymo. Dėl šios priežasties Teisingumo Teismas atsisakė jurisdikcijos tokiu atveju, kai, nors formaliai ieškinyje buvo nurodoma Sąjungos teisė, įtariamasis pažeidimas iš tikrųjų buvo susijęs su tarptautinės teisės aktu, nepatenkančiu į Sąjungos teisės taikymo sritį *ratione materiae*, taigi nepriklausančiu Teisingumo Teismo jurisdikcijai, todėl kaltinimai, susiję su Sąjungos teise, buvo tik papildomi. Sutarčių teritorinė taikymo sritis apibrėžta ESS 52 straipsnyje ir SESV 355 straipsnyje ir atitinka konkretų tikslą, kurį yra iš anksto nustačiusios valstybės narės ir kuris privalomas Sąjungai. Iš tiesų, jeigu Sutartyse nėra konkrečiau apibrėžta teritorija, kurią apima kiekvienos valstybės narės suverenitetas, kiekviena iš jų, laikydamasi viešosios tarptautinės teisės normų, nustato šios teritorijos dydį ir ribas. Kadangi nagrinėdamas ieškinį dėl išpareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teismas turi jurisdikciją priimti sprendimą tik dėl valstybės narės elgesio, kuriuo pažeidžiama Sąjungos teisė, jis neturi jurisdikcijos nagrinėti valstybių tarpusavio ginčų dėl teritorijos.

C. Dėl ieškinio dalyko

113. Siekiant nustatyti, atsižvelgiant į pirma pateiktas pastabas, ar Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti Slovėnijos Respublikos prašymą konstatuoti, kad Kroatijos Respublika tariamai pažeidė Sąjungos teisės nuostatas, Teisingumo Teismas negali ieškinio reikalavimuose suformuluotų kaltinimų išnagrinėti tik formaliai; jis turi išanalizuoti Slovėnijos Respublikos pateiktus kaltinimus iš esmės⁵¹.

1. Konkrečių Slovėnijos Respublikos kaltinimų analizė

114. Šeši Slovėnijos Respublikos pateikti kaltinimai išdėstyti taip: pirmieji du kaltinimai susiję su pirminės teisės pažeidimais (ESS 2 straipsnis ir ESS 4 straipsnio 3 dalis), o likę keturi – su antrinės teisės nuostatų pažeidimais, t. y. su išpareigojimais, susijusiais su Reglamente Nr. 1380/2013 numatyta bendra žuvininkystės politika (trečiasis kaltinimas), kontrolės sistema, numatyta Reglamente Nr. 1224/2009 ir Įgyvendinimo reglamente Nr. 404/2011, kurie priskiriami prie bendros žuvininkystės politikos (ketvirtasis kaltinimas), Šengeno sienų kodeksu (penktasis kaltinimas) ir galiausiai Direktyvoje 2014/89 nustatyta jūrinių teritorijų planavimo sistema (šeštasis kaltinimas).

⁵⁰ Negalima atmesti, kad Teisingumo Teismas turėtų jurisdikciją nagrinėti šio pobūdžio ginčus, jei ieškinys būtų pareikštas pagal SESV 273 straipsnį, pagal kurį Teisingumo Teismas gali „spręsti visus valstybių narių tarpusavio ginčus, susijusius su Sutarčių dalyku, jei tokie ginčai jam pateikiami pagal specialų šalių susitarimą“.

⁵¹ Žr. šios išvados 107 punktą dėl, be kita ko, 2010 m. rugsėjo 30 d. Sprendime *Komisija / Belgija* (C-132/09, EU:C:2010:562) pateiktą motyvą.

115. Šiuos kaltinimus galima suskirstyti į dvi kategorijas, t. y. kaltinimus, susijusius su pirminės teisės pažeidimu, ir kaltinimus, susijusius su antrinės teisės pažeidimu. Nagrinėjant šiems kaltinimams pagrįsti pateiktus argumentus, atrodo, kad jų struktūra skiriasi, atsižvelgiant į tai, kokiai kategorijai jie priklauso.

116. Šiuo klausimu pateikiant kaltinimus, susijusius su pirminės teisės pažeidimu, siekiama, kad būtų konstatuota, jog Kroatijos Respublika, netaikydama arbitražo susitarimo ir nevykdydama ginčijamo arbitražo teismo sprendimo, pažeidė ESS 2 straipsnyje įtvirtintą teisinės valstybės vertybę ir ESS 4 straipsnio 3 dalyje nustatytą lojalaus bendradarbiavimo principą.

117. Kalbant konkrečiau, kiek tai susiję su pirmuoju kaltinimu tariamai pažeidus ESS 2 straipsnyje įtvirtintą teisinės valstybės vertybę, Slovėnijos Respublika mano, kad vienašališkai neįvykdydama stojant į Sąjungą priimto išipareigojimo laikytis būsimo arbitražo teismo sprendimo, ginčijamu arbitražo teismo sprendimu nustatytos sienos ir kitų iš šio sprendimo kylančių įpareigojimų Kroatijos Respublika atsisako laikytis minėtoje nuostatoje įtvirtintos teisinės valstybės vertybės, todėl pažeidžia lojalaus bendradarbiavimo ir *res judicata* principus. Dėl antrojo kaltinimo, susijusio su ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto lojalaus bendradarbiavimo principo, pagal kurį Sąjunga ir valstybės narės gerbia viena kitą ir viena kitai padeda, vykdydamos iš Sutarčių kylančias užduotis, pažeidimu, reikia konstatuoti, kad Slovėnijos Respublika kaltina Kroatijos Respubliką dvejetainio pobūdžio pažeidimais, t. y. neleidimu įgyvendinti Sąjungos tikslų⁵² ir trukdymu įgyvendinti Sąjungos teisę Slovėnijos teritorijoje.

118. Man atrodo, kad, remiantis Slovėnijos Respublikos argumentais, susijusiais su šiais dviem kaltinimais, ji siekia įrodyti, kad Kroatijos Respublika, netaikydama arbitražo susitarimo ir nevykdydama ginčijamo arbitražo teismo sprendimo, pažeidė Sąjungos teisę ir, be kita ko, ESS 2 straipsnį, lojalaus bendradarbiavimo ir *res judicata* principus.

119. Vis dėlto kaltinimai, susiję su antrinės teisės nuostatų pažeidimu, grindžiami prielaida, kad Kroatijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos siena yra nustatyta ginčijamu arbitražo teismo sprendimu, todėl Kroatijos Respublikos atsisakymas vykdyti šį sprendimą pažeidžia šias nuostatas.

120. Kadangi kaltinimų, susijusių su pirmine teise, ir kaltinimų, susijusių su antrine teise, struktūra skiriasi, juos reikia nagrinėti dviem etapais.

2. Dėl kaltinimų, susijusių su pirminės teisės pažeidimu

121. Atsižvelgiant į mano padarytą tarpinę išvadą (šios išvados 112 punktą), reikia kelti klausimą dėl santykio tarp, viena vertus, arbitražo susitarimo ir ginčijamo arbitražo teismo sprendimo, priimto remiantis šiuo susitarimu ir, kita vertus, Sąjungos teisės.

a) Dėl arbitražo susitarimo ir ginčijamo arbitražo teismo sprendimo santykio su Sąjungos teise

122. Reikia pažymėti, kad arbitražo susitarimas ir atitinkamai juo remiantis priimtas ginčijamas arbitražo teismo sprendimas nepriskiriami nė prie vieno iš šios išvados 103 ir 104 punktuose nurodytų atvejų, kai Sąjungai yra privaloma tarptautinė teisė.

123. Kalbant apie pirmąjį atvejį, nurodytą šios išvados 104 punkte, t. y. kad Sąjungai yra privalomi jos pagal Sutarčių nuostatas sudaryti tarptautiniai susitarimai, reikia konstatuoti, kad ginčijamą arbitražo teismo sprendimą priėmė tarptautinis teismas, sudarytas pagal dvišalį arbitražo susitarimą. Neginčijama, kad Sąjunga nėra nei arbitražo susitarimo, nei arbitražo bylos, kurią išnagrinėjus buvo

⁵² Ieškinio 62–71 punktai.

priimtas minėtas sprendimas, šalis. Sąjunga tarpininkavo šalims⁵³ ir pasirašė minėtą susitarimą tik kaip „liudininkė“. Kaip nurodyta arbitražo susitarimo 4 straipsnio a ir b punktuose, arbitražo teismas taiko tarptautinės teisės normas ir principus, taip pat teisingumo ir geros kaimynystės santykių principus. Pagal šio susitarimo 8 straipsnį stojimo derybos neturi paveikti arbitražo teismo darbo ir turi būti tęsiamos 9 straipsnyje nustatyta tvarka. Taigi Sąjungos teisės taikymas nėra numatytas susitarime, kurio sudarymo faktą Sąjunga pripažino 2009 m. rugsėjo 25 d. dokumentu⁵⁴. Taigi atrodo, kad ginčijamas arbitražo teismo sprendimas yra sprendimas, kurį priėmė arbitražo teismas, sudarytas pagal dvišalį arbitražo susitarimą, ir kuriame taikoma, be kita ko, tarptautinė teisė.

124. Kiek tai susiję su šios išvados 104 punkte nurodytu antruoju atveju, t. y. kad Sąjungai yra privaloma tarptautinė sutartis, jeigu ji prisiima įgaliojimus, kuriuos šios tarptautinės sutarties taikymo srityje anksčiau įgyvendino valstybės narės, akivaizdu, kad valstybės narės neperdavė Sąjungai jokių įgaliojimų, priskiriamų arbitražo susitarimo taikymo sričiai.

125. Kalbant apie šios išvados 104 punkte nurodytą trečiąjį atvejį, susijusį su būtinybe laikytis paprotinės tarptautinės teisės normų, pažymėtina, kad jis kyla tik tuo atveju, jeigu Sąjunga naudojasi savo kompetencija, o nagrinėjamu atveju taip nėra, nes arbitražo susitarimas ir ginčijamas arbitražo teismo sprendimas yra Sąjungos kompetencijos sričiai nepriskiriami tarptautiniai dokumentai.

126. Dėl to, ar arbitražo susitarimas arba ginčijamas arbitražo teismo sprendimas gali būti inkorporuoti į Sąjungos teisę Kroatijos Respublikos stojimo aktu, iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad viena iš *politinių* Kroatijos Respublikos stojimo į Sąjungą sąlygų buvo išspręsti ginčą dėl sienos su Slovėnijos Respublika⁵⁵. Neginčijama, kad pasirašant Kroatijos Respublikos Stojimo sutartį arbitražo susitarimas buvo sudarytas, bet arbitražo procedūra dar nebuvo pradėta⁵⁶. Vis dėlto jokia byloje esanti informacija neleidžia teigti, kad ši politinė sąlyga buvo konkrečiai įtvirtinta Stojimo akto ar Stojimo sutarties nuostatose. Iš tiesų laikausi nuomonės, kad nuoroda į būsimą arbitražo teismo sprendimą Stojimo akto III priede, kuri, beje, yra vienintelė nuoroda šiame akte į ginčą dėl Kroatijos Respubliką ir Slovėnijos Respubliką skiriančios sienos, turi būti analizuojama kaip faktas, kad teisės aktai bendros žuvininkystės politikos srityje turi būti iš dalies pakeisti, siekiant apibrėžti dviejų nagrinjamų valstybių pakrančių vandenį, kad būtų taikoma specialioji kaimynystės santykiais grindžiama sistema. Atsižvelgiant į šios nuorodos formuluotę⁵⁷, jos negalima analizuoti kaip iš Sąjungos teisės kylančią Kroatijos Respublikos teisinę pareigą išspręsti ginčą su Slovėnijos Respublika dėl jų bendros sienos pagal būsimą arbitražo teismo sprendimo sąlygas⁵⁸.

127. Atsižvelgdamas į tai, kas nurodyta, laikausi nuomonės, kad arbitražo susitarimas nėra privalomas Sąjungai, kaip tai suprantama pagal šios išvados 103 punkte cituojamą jurisprudenciją, kaip ir tame susitarime numatytas ginčijamas arbitražo teismo sprendimas, nes šie teisiniai dokumentai nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį *ratione materiae*.

53 Žr. ieškinio A.3 priedą, o apskritai – Geddes A., Taylor A., „Those Who Knock on Europe’s Door Must Repent? Bilateral Border Disputes and ES Enlargement“, *Political Studies*, 64 tomas, Nr. 4, p. 930–947. Kalbant apie sąvoką „tarpininkavimas“ (pranc. „bons offices“), tai yra „trečiojo asmens, dažniausiai valstybės ar tarptautinės organizacijos veiksmas, kai ji dalyvauja kilus ginčui tarp dviejų ar daugiau šalių, iš kurių bent viena yra valstybė, ir siūlo šalims, išreiškusioms sutikimą dėl tokio tarpininkavimo, jų ginčo sprendimo būdus, kad jis būtų išspręstas taikiai“ (apibrėžtis pateikiama <http://www.operationspaix.net/15-lexique-bons-offices.html>).

54 Šiuo klausimu žr. ieškinio A.3 priedą, kuriame pateikiamas Kroatijos ir Švedijos vyriausybių atstovų pasikeitimas raštais, pateiktas konferencijai dėl Kroatijos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą.

55 Šiuo klausimu žr. ieškinio A.3 priedą, kuriame pateikiamas 2009 m. rugsėjo 25 d. Kroatijos ir Švedijos vyriausybių atstovų pasikeitimas raštais.

56 Žr. šios išvados 27–29 punktus.

57 Reikėtų priminti, kad, kaip nurodyta šios išvados 15 punkte, III priede nurodyta, kad „režimas taikomas nuo tada, kai bus visiškai įgyvendintas arbitražo sprendimas pagal 2009 m. lapkričio 4 d. Stokholme pasirašytą Slovėnijos Respublikos Vyriausybės ir Kroatijos Respublikos Vyriausybės arbitražo susitarimą“.

58 Ši aiškinimą taip pat patvirtina Komisijos atsakymas į 2019 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo pateiktus klausimus, kuriame ji teigia, kad „Reglamento Nr. 1380/2013 I priedo 8 ir 10 punktų išnašų formuluotė, atspindinti Stojimo akto turinį, numato, kad prieigos prie atitinkamų pakrantės vandenų režimas taikomas tik nuo tada, kai bus visiškai įgyvendintas arbitražo teismo sprendimas, priimtas pagal <...> arbitražo susitarimą“. Komisija priduria, jog šios nuostatos formuluotė galima suprasti taip, kad „nuostatos autoriai neketino prieigos režimų taikyti iš karto ar automatiškai nuo tam tikros datos“.

128. Siekiant nustatyti, be kita ko, Teisingumo Teismo jurisdikciją nagrinėti ieškovės pateiktus du kaltinimus, susijusius su pirmine teise, reikia, pirma, išnagrinėti pirmąjį kaltinimą, susijusį su ESS 2 straipsnyje įtvirtintos teisinės valstybės vertybės įtariamu pažeidimu (b), ir, antra, išanalizuoti antrąjį kaltinimą, susijusį su ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto lojalaus bendradarbiavimo principo pažeidimu (c).

b) Dėl pirmojo kaltinimo, susijusio su ESS 2 straipsnyje įtvirtintos teisinės valstybės vertybės įtariamu pažeidimu

129. Pirmiausia reikėtų pažymėti, kad Slovėnijos Respublika remiasi teisinės valstybės vertybe, pirma, atskirai ir, antra, kartu su lojalaus bendradarbiavimo ir *res judicata* principais. Abiem atvejais manau, kad nagrinėjant šį kaltinimą turi būti taikomi motyvai, susiję su šios išvados 105–107 punktuose išdėstytų argumentų, susijusių su įtariamais Sąjungos teisės pažeidimais, papildomu pobūdžiu.

130. Iš tiesų, nors ieškinio reikalavimuose formaliai minimi teisinės valstybės vertybės bei lojalaus bendradarbiavimo ir *res judicata* principų pažeidimai, pats kaltinimas susijęs su tuo, kad Kroatijos Respublika tariamai pažeidė tarptautinę teisę todėl, kad neįvykdė ginčijamo arbitražo teismo sprendimo. Taigi, kaip matyti iš šios išvados 127 punkto, Sąjungai nėra privalomas nei arbitražo susitarimas, nei jame numatytas ginčijamas arbitražo teismo sprendimas; todėl klausimas, susijęs su Sąjungos teisės pažeidimais, yra papildomas, palyginti su dviejų nagrinėjamų valstybių narių sausumos ir jūros sienų nustatymo klausimu.

131. Be to, kaip jau nurodžiau šios išvados 126 punkte, laikausi nuomonės, kad mėginimo įsipareigojimus, kuriuos Kroatijos Respublika prisiėmė stodama į Sąjungą, susieti su minėtomis vertybėmis ir principais nepakanka, kad būtų galima jais atskirai pagrįsti ieškinį. Taigi argumentai, susiję su tuo, kad nebuvo vykdomi per stojimo procesą prisiimti įsipareigojimai, taip pat turi būti atmesti, motyvuojant tuo, kad šie įsipareigojimai nėra iš Sąjungos teisės kylančios teisinės pareigos ir jais negalima remtis pasitelkiant SESV 259 straipsnį.

132. Bet kuriuo atveju ir išsamumo sumetimais, pirma, man kyla klausimas, ar, darant prielaidą, kad pažeidimai, kuriais kaltinama, patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį *ratione materiae*, kaltinimas, grindžiamas ESS 2 straipsnyje įtvirtinta teisinės valstybės vertybe, būtų priimtinas SESV 259 straipsnyje numatytame ieškinyje dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Teisingumo Teismas neseniai rėmėsi šia vertybe keliose bylose⁵⁹. Vis dėlto pažymiu, kad jurisprudencijoje šia vertybe buvo remiamasi ne atskirai, o visada kartu su „ją sukonkretinančia“ norma arba norma, kuri yra šios vertybės „tam tikra išraiška“⁶⁰, t. y. ESS 19 straipsniu. Taigi teisinės valstybės vertybės ir Sąjungos kompetencijos tarpusavio ryšys buvo nustatytas todėl, kad teisminę kontrolę Sąjungos teisės sistemoje užtikrina ne tik Teisingumo Teismas, bet ir nacionaliniai teismai.

⁵⁹ Žr. 2018 m. vasario 27 d. Sprendimą *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 32 punktas), kuriame Teisingumo Teismas konstatavo, kad „ESS 19 straipsniu, kuriame detalizuota ESS 2 straipsnyje įtvirtinta teisinės valstybės vertybė, pareiga užtikrinti teisminę kontrolę Sąjungos teisės sistemoje nustatyta ne tik Teisingumo Teismui, bet ir nacionaliniams teismams“. Ta pati ištrauka buvo pakartota 2018 m. liepos 25 d. Sprendime *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)* (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 50 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2019 m. birželio 24 d. Sprendime *Komisija / Lenkija (Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas)* (C-619/18, EU:C:2019:531, 47 punktas).

⁶⁰ Šią frazę savo išvadoje byloje *Komisija / Lenkija (Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas)* (C-192/18, EU:C:2019:529, 71 punktas) pavartojo generalinis advokatas E. Tachev.

133. Žinoma, kiek tai susiję su ESS 2 straipsnio įgyvendinimu, plačiai pripažįstama, kad ESS 7 straipsnis ir procedūra dėl išpareigojimų neįvykdymo papildo viena kitą⁶¹ ir kad reiškiant ieškinį dėl išpareigojimų neįvykdymo iš esmės gali būti remiamasi ESS 2 straipsnio pažeidimu⁶². Vis dėlto ieškinyje dėl išpareigojimų neįvykdymo yra teisminė priemonė, susijusi su į Sąjungos teisės taikymo sritį patenkančiais klausimais (o kaip nurodyta šios išvados 130 ir 131 punktuose, taip nėra šioje byloje nagrinėjamu atveju), ir jos atveju reikalaujama remtis konkrečiomis teisinėmis pareigomis⁶³. Atsižvelgiant į tai, Teisingumo Teismas visada gali remtis ESS 2 straipsniu aiškinimo tikslais, siekdamas nustatyti, ar buvo pažeista Sąjungos teisė. Taigi laikausi nuomonės, kad, net darant prielaidą, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti pirmąjį kaltinimą, susijusį su teisine valstybe, šios bylos aplinkybėmis minėta vertybė negalima remtis atskirai.

134. Antra, tiek, kiek šis pirmas kaltinimas susijęs su sąžiningumo principais, kuriuos Sąjungos teisėje išreiškia lojalaus bendradarbiavimo ir *res judicata* principai, kadangi nei arbitražo susitarimas, nei ginčijamas arbitražo teismo sprendimas nėra Sąjungos aktai ar Sąjungai privalomi tarptautiniai išpareigojimai⁶⁴, remtis vien šiais principais kartu su teisinės valstybės vertybe nepakanka, jeigu nėra remiamasi konkrečia Sąjungos teisės nuostata ar jai privaloma nuostata. Vis dėlto, jeigu pateikiamas kaltinimas, susijęs su arbitražo teismo sprendimo ir arbitražo susitarimo, dvišalių dokumentų, kuriuos reglamentuoja tik tarptautinė teisė, nevykdymu, tokio ryšio nėra.

135. Taigi laikausi nuomonės, kad tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti kaltinimo, susijusio su teisinės valstybės vertybe, nes tai yra papildomas kaltinimas, palyginti su tarptautinės teisės įpareigojimų pažeidimo klausimu.

c) Dėl antrojo kaltinimo, susijusio su ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto lojalaus bendradarbiavimo principo pažeidimu

136. Pirma, Slovėnijos Respublika iš esmės teigia, kad atsisakydama vykdyti jai pagal ginčijamą arbitražo teismo sprendimą tenkančias pareigas Kroatijos Respublika neleidžia Slovėnijos Respublikai visaverčiai įgyvendinti savo suverenių teisių visoje savo teritorijoje. Dėl tokio elgesio kyla grėsmė, kad nebus pasiekti Sąjungos tikslai⁶⁵. Antra, Slovėnijos Respublika kaltina Kroatijos Respubliką kliudymu jai įvykdyti pareigą įgyvendinti Direktyvą 2008/56, Direktyvą 92/43, Reglamentą Nr. 1143/2014 ir Direktyvą 2000/60.

61 Šiuo klausimu žr. generalinio advokato E. Tanchev išvadą byloje *Komisija / Lenkija (Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas)* (C-619/18, EU:C:2019:325, 50 ir 51 punktai) ir Hillion C., „Overseeing the Rule of Law in the EU: Legal Mandate and Means“, Closa ir Kochenov, p. 66–74.

62 Žr., be kita ko, Mader O., „Enforcement of ES Values as a Political Endeavour: Constitutional Pluralism and Value Homogeneity in Times of Persistent Challenges to the Rule of Law“, *Hague Journal on the Rule of Law*, 2019 m. balandžio mėn., 11 t., Nr. 1, 3.4.2 punktas.

63 Žr., be kita ko, Ruffert (Calliess/Ruffert, *EU/EAUEU Kommentar*, 4 leid., 2011, ESS 7 straipsnis, 29 punktas, p. 160 ir 161), kuris pažymi, kad ieškinyje dėl išpareigojimų neįvykdymo buvo numatytas siekiant patraukti atsakomybėn už „konkrečius ir atskirus“ Sąjungos taisyklių pažeidimus, o ESS 7 straipsnyje numatytas mechanizmas susijęs su žala Sąjungos vertybėms, kuria, atsižvelgiant į jos „bendrą pobūdį“, negali būti remiamasi pareiškiant ieškinį dėl išpareigojimų neįvykdymo. Kaip teigia Heintschel von Heinegg (Vedder/Heintschel von Heinegg, *Europäisches Unionsrecht*, 2-asis leid., 2018, ESS 7 straipsnis, 29 punktas, p. 112 ir 113), ESS 2 straipsnio pažeidimais gali būti remiamasi tik taikant ESS 7 straipsnyje numatytą mechanizmą, nes jie dėl savo „ypatingo pobūdžio“ gali pažeisti pagrindinius Sąjungos principus. Jis priduria, kad tik Europos Sąjungos Tarybą sudarančios valstybės narės, pasinaudodamos savo politine įtaka, gali nutraukti šio pobūdžio pažeidimus. Pasak šio autoriaus, Teisingumo Teismas vis dėlto negali imtis šios užduoties, nagrinėdamas ieškinį dėl išpareigojimų neįvykdymo, nes jam draudžiama priimti sprendimus politiniais klausimais. Be to, Teisingumo Teismas gali naudotis tik SESV 260 straipsnyje numatytu sankcijų mechanizmu, o šis autorius laiko šį mechanizmą netinkamu bausti už tokius pažeidimus. Jis iš to daro išvadą, kad ieškinyje dėl išpareigojimų neįvykdymo nėra tinkamas ESS 2 straipsnio pažeidimams.

64 Žr. šios išvados 103 ir 104 punktus.

65 Slovėnijos Respublika nurodo tokius tikslus: taikos palaikymas ir stiprinimas, vis glaudesnė tautų sąjunga ir Sąjungos nuostatų, susijusių su valstybių narių teritorija, tikslų siekimas.

137. Kaip jau nurodžiau šios išvados 105–107 punktuose, šiuo principu grindžiami kaltinimai yra papildomi, palyginti su tarptautinio ginčo dėl ginčijamo arbitražo teismo sprendimo išsprendimu. Šiuo klausimu man ypač nuostabą kelia tai, kaip Slovėnijos Respublika formuluoja savo antrąjį kaltinimą. Jos nuomone, Kroatijos Respublika, „vienašališkai atsisakydama vykdyti jai pagal [ginčijamą] arbitražo teismo sprendimą tenkančias pareigas“, pažeidė lojalaus bendradarbiavimo principą⁶⁶. Taigi Kroatijos Respublika kliudo Slovėnijos Respublikai visaverčiai įgyvendinti suverenias teises visoje jos sausumos ir jūros teritorijoje laikantis Sutarčių ir antrinės teisės nuostatų⁶⁷.

138. Bet kuriuo atveju reikia atmesti antrąjį kaltinimą, susijusį su ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo principu. Iš tiesų, kiek man yra žinoma, šis principas yra savarankiškas išipareigojimų pagrindas tais atvejais, kai Sąjunga būna mišraus susitarimo šalis⁶⁸ arba kai yra vykdomi iš ESS ir SESV kylantys išipareigojimai⁶⁹. Vis dėlto šioje byloje elgesys, kuriuo kaltinama, nepriskiriamas nė prie vieno iš šių dviejų atvejų. Kaip matyti iš pirma pateiktos analizės, laikausi nuomonės, kad nei arbitražo susitarimas, nei ginčijamas arbitražo teismo sprendimas nėra nei Sąjungos teisės aktai, nei Sąjungai privalomi tarptautiniai išipareigojimai⁷⁰. Jų vykdymas nėra iš ESS ir SESV kylanti pareiga. Todėl vienintelė galimybė remtis Sąjungos tikslais yra taikyti ribų apibrėžimo teoriją. Pagal šią teoriją valstybėms narėms priskirtos kompetencijos įgyvendinimas yra ribojamas dėl Sąjungos tikslų siekimo⁷¹. Vis dėlto, priešingai nei byloje, kuriose Teisingumo Teismas taikė įgaliojimų ribų apibrėžimą⁷², šioje byloje nagrinėjamu atveju elgesys, kuriuo kaltinama, t. y. arbitražo teismo sprendimo nevykdymas, neturi jokio ryšio su Sąjungos teisės nuostatomis.

139. Taigi laikausi nuomonės, kad tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti šio kaltinimo, susijusio su ESS 4 straipsnio 3 dalies pažeidimu.

140. Manau, kad kaltinimai, susiję su pirmine teise, turi būti atmesti, nes Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti ginčo, kuris iš esmės yra tarptautinis, o Sąjungos teisės pažeidimas yra tik papildomas. Reikia išnagrinėti kaltinimus, susijusius su antrinės teisės nuostatų pažeidimais.

3. Dėl antrine teise grindžiamų kaltinimų

141. Kaip matyti iš Slovėnijos Respublikos pateiktų kaltinimų, susijusių su įtariamais antrinės teisės pažeidimais, bendros analizės, grįsdama šiuos kaltinimus ji remiasi prielaida, kad Kroatijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos siena buvo nustatyta ginčijamu arbitražo sprendimu, priimtu remiantis arbitražo susitarimu. Vis dėlto, kaip jau ne kartą pabrėžiau šioje išvadoje, minėtas susitarimas ir

⁶⁶ Ieškinio 3 puslapis, antrojo kaltinimo santrauka.

⁶⁷ Ten pat.

⁶⁸ ESS 4 straipsnio 3 dalis galėjo būti taikoma atskirai, be kita ko, nes ginčijamas aspektas buvo priskiriamas Sąjungos išorės santykių sričiai ir Sąjunga buvo susitarimo šalis. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad jeigu susitarimo ar konvencijos dalykas iš dalies priklauso Sąjungos kompetencijai ir iš dalies – valstybių narių kompetencijai, svarbu užtikrinti glaudų valstybių narių ir Sąjungos institucijų bendradarbiavimą tiek vykstant deryboms ir prisiimant išipareigojimus, *ties juos vykdyant*. Teisingumo Teismas iš to sprendė, kad ši lojalus bendradarbiavimo pareiga kyla iš vieningo atstovavimo Sąjungai tarptautiniu lygmeniu reikalavimo (2010 m. balandžio 20 d. Sprendimo *Komisija / Švedija*, C-246/07, EU:C:2010:203, 73 punktas). Taip pat žr. 2006 m. gegužės 30 d. Sprendimą *Komisija / Airija* (C-459/03, EU:C:2006:345).

⁶⁹ Valstybės narės, be kita ko, pagal lojalus bendradarbiavimo principą, nurodytą ESS 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje, turi užtikrinti, kad jų atitinkamoje teritorijoje būtų taikoma Sąjungos teisė ir jos laikomasi ir kad pagal ESS 4 straipsnio 3 dalies antrą pastraipą valstybės narės imasi visų bendrųjų ar konkrečių priemonių, kad užtikrintų išipareigojimų pagal Sutartis ar Sąjungos institucijų aktus vykdymą (šiuo klausimu žr. 2017 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *The Trustees of the BT Pension Scheme*, C-628/15, EU:C:2017:687, 47 punktą). Kaip nurodė Teisingumo Teismas, pagal šį principą valstybei narėi neleidžiama nesilaikyti Sąjungos teisėje įtvirtintų įpareigojimų (2016 m. spalio 18 d. Sprendimo *Nikiforidis*, C-135/15, EU:C:2016:774, 54 punktas).

⁷⁰ Žr. šios išvados 122–127 punktus.

⁷¹ Dėl įgaliojimų ribų apibrėžimo žr. Azoulai L., „The “Retained Powers” formula in the case law of the European Court of Justice: ES law as total law?“, *European Journal of Legal Studies* (2011), 2 tomas, Nr. 4, 2011, p. 192–219, ir Lindeboom J., „Why ES Law Claims Supremacy“, *Oxford Journal of Legal Studies*, tomas Nr. 38, 2018 m. vasara, p. 328–356, <https://doi.org/10.1093/ojls/gqy008>; taip pat Nefami E., „Le principe de coopération loyale comme fondement identitaire de l’Union européenne“, *Revue du Marché Commun et de l’Union Européenne*, Nr. 556, 2012, p. 197–203.

⁷² Pavyzdžiui, žr. 1995 m. vasario 14 d. Sprendimą *Schumacker* (C-279/93, EU:C:1995:31, 21 punktas), 1995 m. rugpjūčio 11 d. Sprendimą *Wielockx* (C-80/94, EU:C:1995:271, 16 punktas) ir 1998 m. liepos 16 d. Sprendimą *ICI* (C-264/96, EU:C:1998:370, 19 punktas) dėl tiesioginio apmokestinimo.

ginčijamas arbitražo teismo sprendimas nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Be to, kaip nurodyta dalyje, kurioje pateikiamos įvadinės pastabos, be kita ko, šios išvados 109–112 punktuose, iš ESS 52 straipsnio ir SESV 355 straipsnio matyti, kad teritorinė Sutarčių taikymo sritis atitinka konkretų valstybių narių nustatytą tikslą, kuris yra privalomas Sąjungai. Atsižvelgiant į tai, reikia išnagrinėti, ar ginčijamas arbitražo teismo sprendimas gali būti tiesiogiai taikomas nagrinėjant ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

a) Dėl to, kad ginčijamas arbitražo teismo sprendimas nėra tiesiogiai veikiantis ir nevykdomas

142. Viena vertus, laikausi nuomonės, jog iš esmės galima sutikti su Slovėnijos Respublikos teiginiu, kad pripažintų tarptautinių teismų, pavyzdžiui, Tarptautinio Teisingumo Teismo (toliau – TTT) arba NAT, sprendimas Teisingumo Teismui yra teisinis faktas (*res judicata*)⁷³. Šioje byloje nagrinėjamu atveju pagal arbitražo susitarimą⁷⁴ procedūra nagrinėjamame arbitražo teisme vyko pasitelkus nuolatinę arbitražo instituciją NAT⁷⁵, kuri, kaip sekretoriato funkcijas vykdančią instituciją⁷⁶, paskyrė abi nagrinėjamos valstybės⁷⁷.

143. Kita vertus, manau, kad Sąjungos teisės požiūriu (ESS 52 straipsnis ir SESV 355 straipsnis) ir, be kita ko, kiek tai susiję su valstybėms narėms tenkančia kompetencija įgyvendinti šią teisę, būtina, kad jų tarpusavio siena būtų nustatyta ne tik teisiškai ir politiškai, bet ir tai, kad šis nustatymas būtų įgyvendintas ir veiktu. Sutartyse Sąjungai nenumatyta jokios kompetencijos nustatyti, kur prasideda ir baigiasi atitinkamai dviem kaimyninėms valstybėms priklausanti teritorija. Kiekviena valstybė narė, įgyvendindama savo suverenias teises, savo teritorijos dydį ir ribas nustato laikydamosi viešosios tarptautinės teisės normų, kaip *mutatis mutandis* yra aišku iš Sprendimo *Aktiebolaget NN*⁷⁸.

144. Šiuo klausimu reikėtų pažymėti, kad, pirma, pagal ESS 5 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą kompetencijos suteikimo principą Sąjunga veikia tik neperžengdama ribų kompetencijos, kurią, siekiant Sutartyse nustatytų tikslų, jai šiose Sutartyse suteikė valstybės narės⁷⁹, ir kad, antra, pagal ESS 4 straipsnio 1 dalį visa Sąjungai nepriskirta kompetencija priklauso valstybių narių kompetencijai. Šioje byloje nagrinėjamu atveju laikausi nuomonės, kad kalbama apie valstybėms narėms priskirtą kompetenciją. Taigi, tam, kad būtų galima taikyti Sąjungos teisę, valstybių sienos turi būti nustatytos ne tik pagal viešąją tarptautinę teisę, bet ir apibrėžtos faktiškai.

145. Nors ginčijama siena tarp Kroatijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos yra nustatyta ginčijamame arbitražo teismo sprendime, kaip matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos, reikia pažymėti, kad Kroatijos Respublika griežtai ginčija šioje byloje ginčijamo arbitražo teismo sprendimo taikytinumą ir galiojimą. Iš tiesų neįmanoma neatsižvelgti į tai, kad 2015 m. liepos 30 d. verbaline nota Kroatijos Respublika pranešė Slovėnijos Respublikai apie arbitražo susitarimo nutraukimą ir galimą Vienos konvencijos 65 straipsnyje numatytos procedūros taikytinumą⁸⁰. Šis

73 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendime *Taryba / Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973, 88–91 punktai) Teisingumo Teismas rėmėsi TTT konsultacinėmis nuomonėmis kaip „teisės šaltiniais“, bet manau, kad tai vis dėlto reikia skirti nuo „teisinio fakto“.

74 Kaip nurodyta arbitražo susitarimo 6 straipsnio 2 pastraipoje, arbitražo teismas nagrinėja bylą pagal NAT fakultatyvųjį reglamentą, taikomą sprendžiant ginčus tarp dviejų valstybių. Šis reglamentas pateikiamas adresu <https://pca-cpa.org/fr/documents/pca-conventions-and-rules/>.

75 NAT yra įsikūręs Hagoje ir buvo įsteigtas pagal 1899 ir 1907 m. Hagoje sudarytas konvencijas dėl taikaus tarptautinių ginčų sprendimo.

76 Žr. ginčijamo arbitražo teismo sprendimo 148 punktą.

77 Žr. šios išvados 17 išnašą.

78 2007 m. kovo 29 d. sprendimas (C-111/05, EU:C:2007:195, 54 punktas).

79 Šiuo klausimu žr. 1996 m. kovo 28 d. Nuomonę 2/94 (*Bendrijos prisijungimas prie EŽTK*) (EU:C:1996:140, 24 punktas); 2009 m. spalio 1 d. Sprendimą *Komisija / Taryba* (C-370/07, EU:C:2009:590, 46 punktas) ir 2017 m. spalio 25 d. Sprendimą *Komisija / Taryba* (CMR-15) (C-687/15, EU:C:2017:803, 48 punktas).

80 Dalinio sprendimo 84 punktas.

pranešimas 2015 m. liepos 31 d. taip pat buvo pateiktas arbitražo teismui. Taigi nuo šio pranešimo dienos Kroatijos Respublika pasitraukė iš arbitražo procedūros ir daugiau joje nebedalyvavo. Savo rašytinėse pastabose ir per teismo posėdį ji teigė, kad priimdamas minėtą sprendimą arbitražo teismas viršijo savo įgaliojimus⁸¹.

146. Apskritai reikėtų pažymėti, kad tarptautinės teisės istorijoje ir net šiais laikais⁸² situacija, kai viena iš arbitražo bylos šalių nepripažįsta arbitražo teismo priimto sprendimo galiojimo arba atsisako jį vykdyti, nėra naujiena⁸³. Nors privalomo tarpvalstybinių arbitražo teismų sprendimų kontrolės mechanizmo nėra, tokį sprendimą ginčijanti valstybė gali perduoti ginčą dėl šio sprendimo galiojimo TTT⁸⁴.

147. Šiomis aplinkybėmis nekelia nuostabos tai, kad Kroatijos Respublika, siekdama paaiškinti priežastis, dėl kurių nepripažįsta ginčijamo arbitražo teismo sprendimo, remiasi tuo, kad priimdamas minėtą sprendimą arbitražo teismas tariamai viršijo įgaliojimus⁸⁵. Praktiškai, jeigu valstybė ginčija tarpvalstybinį arbitražo teismo sprendimą, iš tikrųjų toks sprendimas yra tik mėginimas išspręsti nagrinėjamą ginčą, nes viešojoje tarptautinėje teisėje ir atsižvelgiant į tai, ką galima laikyti jos netobulumu, nėra jokio privalomo mechanizmo, kuris užtikrintų tarpvalstybinių arbitražo teismų sprendimų vykdymą nepriklausomai nuo suverenios valstybių valios⁸⁶.

148. Net darant prielaidą, kad tarptautinės teisės požiūriu daliniame sprendime pateikiamas šios išvados 145 punkte nurodytų faktinių aplinkybių teisinis vertinimas⁸⁷, vis dėlto santykiuose tarp Kroatijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos šis sprendimas kol kas neįgyvendintas. Šiuo klausimu pažymiu, jog arbitražo susitarimo 7 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad „šalys imasi visų būtinų priemonių sprendimui įvykdyti, įskaitant, jeigu reikia, nacionalinės teisės aktų pakeitimus, per 6 mėnesius nuo arbitražo teismo sprendimo priėmimo dienos“. Šiuo klausimu pritariu per teismo posėdį pateiktam Kroatijos Respublikos argumentui, kad ginčijamas arbitražo teismo sprendimas nėra „tiesioginio veikimo“⁸⁸, ir man atrodo, tuo norėta pasakyti, kad jis nėra taikomas tiesiogiai⁸⁹.

81 Nepriimtumu grindžiamo prieštaravimo 87–92 punktai.

82 Pavyzdžiui, Kinijos Liaudies Respublika nepripažįsta NAT sprendimo, priimto per arbitražo procedūrą dėl Pietų Kinijos jūros (*Filipinų Respublika prieš Kinijos Liaudies Respubliką*, Nr. 2013-19, 2016 m. liepos 12 d. sprendimas).

83 Žr., pvz., 1911 m. birželio 15 d. sprendimą byloje *Chamizal, Tarptautinių arbitražų jurisprudencijos rinkinys*, Nr. 1073; 1831 m. sausio 10 d. Nyderlandų karaliaus Gijomo I-ojo sprendimą dėl Kanados ir Jungtinių Amerikos Valstijų sienos *Jungtinės Amerikos Valstijos / Jungtinė Karalystė, Tarptautinių arbitražų jurisprudencijos rinkinys*, Nr. 1054 ir 1080, ir 1888 m. kovo 22 d. JAV prezidento G. Cleveland sprendimą *Kosta Rika / Nikaragva* dėl 1858 m. Ribų sutarties, *Tarptautinių arbitražų jurisprudencijos rinkinys* Nr. 1003.

84 Žr. Giraudeau, G. „Les différends territoriaux devant le juge international: Entre droit et transaction“, p. 122–125. Žr., be kita ko, bylas, kuriose Ispanijos karalius 1906 m. gruodžio 23 d. priėmė arbitražo sprendimą (1960 m. lapkričio 18 d. Sprendimas *Hondūras prieš Nikaragvą*, TTT rinkinys, 1960, p. 214) ir 1989 m. liepos 31 d. arbitražo sprendimą (1991 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *Bisau Gvinėja prieš Senegalą*, TTT rinkinys, 1992, p. 76). Pirmojoje byloje Nikaragva atsisakė vykdyti 1906 m. priimtą arbitražo sprendimą, nors Hondūro vyriausybė kreipėsi į TTT, kad šis nevykdymas būtų pripažintas. 1960 m. lapkričio 18 d. sprendime TTT patvirtino minėto arbitražo sprendimo galiojimą. Antrojoje byloje Bisau Gvinėja atsisakė taikyti 1989 m. arbitražo sprendimą dėl jūrų sienos nustatymo tarp Bisau Gvinėjos ir Senegalo. Remdamasi šių dviejų valstybių pareiškimais, Bisau Gvinėja pagal TTT statuto 36 straipsnio 2 dalį kreipėsi į TTT. 1991 m. lapkričio 12 d. sprendimu TTT patvirtino minėto arbitražo sprendimo galiojimą.

85 Nepriimtumu grindžiamo prieštaravimo 87–92 punktai.

86 Caldeira Brant, L. N., „L'autorité de la chose jugée en droit international public“, p. 209–211.

87 Žr. dalinio arbitražo teismo sprendimo 148–225 punktus.

88 Papildomai dėl TTT sprendimų „tiesioginio veikimo“ žr. 2008 m. kovo 25 d. Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo Teismo sprendimą *Medellín prieš Teksasą* (552, US 491 (2008)). JAV Aukščiausiojo Teismo buvo prašoma nuspręsti, ar 2004 m. kovo 31 d. TTT sprendimu *Avena ir kiti Meksikos piliečiai (Meksika prieš Jungtines Amerikos Valstijas)*, TTT rinkinys, 2004, p. 12–73) JAV teismuose gali remtis privatus asmuo. JAV Aukščiausiasis Teismas priminė, kad jurisprudencijoje daromas skirtumas tarp „tiesiogiai veikiančių“ (angl. „self-executing“) tarptautinių įpareigojimų, kurie taikomi iš karto, kaip ir federaliniai įstatymai, ir tarptautinių sutarčių, kurioms įgyvendinti reikalingos vidaus priemonės. Toje byloje JAV Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad pagal nė vieną tarptautinių sutarčių, kuriomis reglamentuojamos TTT sprendimų pasekmės konkrečioje srityje, t. y. Vienos konvencijos dėl diplomatinės santykių fakultatyviojo protokolo dėl privalomo ginčų sprendimo, antra, Jungtinių Tautų Chartijos 94 straipsnio ir, trečia, TTT statuto nuostatą, šie sprendimai nėra „tiesioginio veikimo“ (US 507–512). Taigi tam, kad TTT sprendimais būtų galima remtis JAV teismuose, jie turi būti įgyvendinti federaliniais teisės aktais, kad būtų taikytini (US 504), o teisės aktų leidėjas šiuo tikslu gali priimti įstatymus, pagal kuriuos šie sprendimai taptų taikytini vidaus teisėje (US 527).

89 Žr. Verhoeven, J., „La notion d'‘applicabilité directe’ du droit international“, R.B.D.I., 243, Nr. 13–14, 1986. Pagal plačią apibrėžtį „tiesiogiai taikytina laikoma tokia tarptautinės teisės norma, kuri, nesant reikalo dėl jos imtis vidaus įgyvendinimo priemonės, gali būti taikoma toje valstybėje, kurioje ši norma galioja“.

149. Taigi laikausi nuomonės, kad ginčijamas arbitražo teismo sprendimas nebuvo įgyvendintas santykiuose tarp Kroatijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos, vadinasi, Sąjungos teisės požiūriu siena tarp šių dviejų valstybių narių nebuvo nustatyta, nei kaip tai suprantama pagal ESS 52 straipsnį ir SESV 355 straipsnį, nei kaip tai suprantama pagal Sprendime *Aktiebolaget NN*⁹⁰ suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią kiekviena valstybė narė nustato savo teritorijos dydį ir ribas, laikydamasi tarptautinės viešosios teisės normų. Kadangi valstybių narių tarpusavio sienų nustatymas nėra Sąjungai suteikta kompetencija, kaip tai suprantama pagal ESS 5 straipsnio 2 dalį, ir nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį *ratione materiae*, nagrinėjami klausimai negali būti pagal SESV 259 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo dalykas.

150. Atsižvelgiant į pateiktus argumentus, reikia atskirai išnagrinėti konkrečius kaltinimus, susijusius su antrine teise, kuriuos ieškovė pateikė, grįsdama ieškinį. Reikia išnagrinėti Teisingumo Teismo jurisdikciją nagrinėti kaltinimus, pateiktus grindžiant ieškinį, paremtus, pirma (b) Reglamento Nr. 1380/2013 5 straipsnio 2 dalimi ir I priedu (trečiasis kaltinimas) ir, antra, (c) Reglamente Nr. 1224/2009 ir Įgyvendinimo reglamente Nr. 404/2011 numatyta kontrolės sistemos kontrolės, tikrinimo ir įgyvendinimo sistema (ketvirtasis kaltinimas), Šengeno sienų kodekso 4 ir 17 straipsniais, aiškinamais kartu su jo 13 straipsniu (penktasis kaltinimas) ir Direktyvos 2014/89 2 straipsnio 4 dalimi bei 11 straipsnio 1 dalimi (šeštasis kaltinimas).

b) Dėl trečiojo kaltinimo, susijusio su Reglamento Nr. 1380/2013 pažeidimu

151. Pateikdama trečiąjį kaltinimą Slovėnijos Respublika teigia, kad, nepaisydama jos teritorijos, Kroatijos Respublika pažeidė Sąjungos teisę bendros žuvininkystės politikos srityje, konkrečiai – Reglamento Nr. 1380/2013 5 straipsnio 2 dalį ir I priedą⁹¹.

152. Pirmiausia pažymiu, kad, priešingai nei kituose antrinės teisės aktuose, kuriais remiasi Slovėnijos Respublika, Reglamente Nr. 1380/2013 pateikiama aiški nuoroda į būsimą arbitražo teismo sprendimą. Iš tiesų, kaip nurodyta Reglamento Nr. 1380/2013 8 ir 10 punktų „Kroatijos pakrantės vandenys“ (8 punktas) ir „Slovėnijos pakrantės vandenys“ (10 punktas) išnašose, „pirmiau nurodytas režimas taikomas nuo tada, kai bus visiškai įgyvendintas arbitražo sprendimas <...>“. Kadangi Reglamentas Nr. 1380/2013 yra teisėkūros procedūra priimtas Sąjungos aktas, kaip tai suprantama pagal SESV 297 straipsnį, akivaizdu, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją priimti sprendimą, kuriame nuspręstų, ar yra įvykdytos šio reglamento taikymo sąlygos, t. y. ar yra taikoma minėto reglamento 5 straipsnio 2 dalyje numatyta speciali kaimynystės santykiais grindžiama sistema, atsižvelgiant į I priede pateiktus patikslinimus.

153. Vis dėlto, kadangi Slovėnijos Respublika šiuo trečiuoju kaltinimu, susijusiu su Reglamento Nr. 1380/2013 5 straipsnio 2 dalies ir I priedo pažeidimu⁹², prašo konstatuoti, kad Kroatijos Respublika pažeidė šiame straipsnyje numatytą sistemą, manau, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti šio kaltinimo.

154. Šiuo klausimu reikia pažymėti, jog Reglamento Nr. 1380/2013 5 straipsnio 1 dalyje numatytos vienodos galimybės naudotis visais Sąjungos vandenimis ir juose esančiais ištekliais, išskyrus nurodytuosius šio straipsnio 2 dalyje. Minėtoje 2 dalyje vandenyse iki 12 jūrmylių atstumu nuo bazinių linijų, į kuriuos jos turi suverenias teises arba kurie priklauso jų jurisdikcijai, valstybėms narėms leidžiama iki 2022 m. gruodžio 31 d. apriboti žvejybą, leidžiant žvejoti tik tradiciškai tuose vandenyse žvejojantiems žvejybos laivams iš gretimos pakrantės uostų, nedarant poveikio valstybių narių kaimynystės ryšiais grindžiamoms nuostatoms, taikomoms su kitos valstybės narės vėliava

⁹⁰ 2007 m. kovo 29 d. sprendimas (C-111/05, EU:C:2007:195).

⁹¹ Žr., be kita ko, ieškinio 3 puslapyje pateiktą kaltinimų santrauką ir ieškinio reikalavimus.

⁹² Reikėtų pažymėti, kad ieškinio reikalavimuose Slovėnijos Respublika kaltina Kroatijos Respubliką įvairiais veiksmais (žr. ieškinio 41 puslapį), kuriuos *visus* kvalifikuoja kaip Reglamento Nr. 1380/2013 5 straipsnio 2 dalies ir I priedo pažeidimus.

plaukiojantiems Sąjungos laivams, ir I priedo nuostatomis, kuriomis kiekvienai valstybei narei nustatomos kitų valstybių narių pakrančių ruožų geografinės zonos, kuriose vykdoma žvejybos veikla, ir leidžiamos žvejoti rūšys. Minėto reglamento I priede apibrėžiamos galimybės žvejoti pakrantės vandenyse, kaip apibrėžta to paties reglamento 5 straipsnio 2 dalyje, sąlygos. Reglamento Nr. 1380/2013 I priedo 8 ir 10 punktų, atitinkamai pavadintų „Kroatijos pakrantės vandenys“ (8 punktas) ir „Slovėnijos pakrantės vandenys“ (10 punktas), išnašose nurodyta, kad „pirmiau nurodytas režimas taikomas nuo tada, kai bus visiškai įgyvendintas arbitražo sprendimas <...>“. Kadangi ši formuluotė papildomai nepatikslinkta, norint suprasti šios nuorodos į būsimą arbitražo teismo sprendimą taikymo sritį, ją reikia išaiškinti.

155. Dėl frazės „pirmiau nurodytas režimas“ pažymėtina, kad Teisingumo Teismas jau yra patikslinęs, kad ji reiškia tam tikrą specialią tvarką, suteikiančią su kitų valstybių narių vėliava plaukiojantiems Sąjungos žvejybos laivams teisę žvejoti 12 jūrmylių zonose pagal esamus kaimynystės santykius tarp valstybių narių⁹³. Vadinasi, minėta frazė turi būti suprantama kaip reiškianti specialią savitarpio prieigos tvarką, „taikytiną su kitų valstybių narių vėliava plaukiojantiems Sąjungos žvejybos laivams pagal esamus kaimynystės santykius tarp valstybių narių“ (toliau – kaimynystės santykiais grindžiama speciali tvarka).

156. Kalbant apie Reglamento Nr. 1380/2013 I priedo 8 ir 10 punktų, kuriuose atspindėtas stojimo akto turinys, frazę „kai bus visiškai įgyvendintas arbitražo teismo sprendimas“⁹⁴, atrodo, kad galutinis sprendimas – tai aktas, kuris lemia kaimynystės santykiais grindžiamos specialios tvarkos, išsamiai išdėstytos reglamento I priede, taikymą laiko atžvilgiu. Taigi ši tvarka negali įsigalioti, kol Kroatijos Respublika ir Slovėnijos Respublika nėra „visiškai įgyvendinusios“ būsimą arbitražo teismo sprendimo. Kitaip tariant, 8 ir 10 punktų tikslas – laikinai sustabdyti minėtos tvarkos taikymą, kol tarp šių dviejų valstybių bus išspręstas ginčas dėl ginčijamų sienų. Šioje byloje nagrinėjamu atveju, kaip Kroatijos Respublika patvirtino per teismo posėdį, ginčijamas arbitražo teismo sprendimas nebuvo įgyvendintas todėl, kad ši valstybė narė mano, kad teisėtai denonsavo arbitražo susitarimą⁹⁵, ir atsisako pripažinti ginčijamą arbitražo teismo sprendimą, priimtą remiantis šiuo susitarimu. Taigi laikausi nuomonės, kad minėta kaimynystės santykiais grindžiama speciali tvarka, kiek tai susiję su Kroatijos ir Slovėnijos pakrantės vandenimis, netaikoma *ratione temporis*. Kadangi ieškovė kaltina Kroatijos Respubliką pažeidus kaimynystės santykiais grindžiamą specialią tvarką, nustatytą Reglamento Nr. 1380/2013 5 straipsnio 2 dalyje, kuri nebuvo taikoma nei tuo metu, kai buvo daromi įtariamai pažeidimai, nei per šį procesą, nes ginčijamas arbitražo teismo sprendimas nebuvo įgyvendintas, manau, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti trečiojo kaltinimo.

c) Ieškiniui pagrįsti pateikti ketvirtasis–šeštasis kaltinimai

157. Dėl Slovėnijos Respublikos pateiktų ketvirtojo–šeštojo kaltinimų pažymėtina, kad ši valstybė narė remiasi Reglamento Nr. 1224/2009 ir Įgyvendinimo reglamento Nr. 404/2011 nuostatomis, susijusiomis su kontrolės sistema (ketvirtasis kaltinimas), Šengeno sienų kodekso 4 ir 17 straipsniais, aiškinamais kartu su jo 13 straipsniu (penktasis kaltinimas), ir Direktyvos 2014/89 2 straipsnio 4 dalimi bei 11 straipsnio 1 dalimi (šeštasis kaltinimas).

⁹³ 2005 m. kovo 19 d. Sprendime *Ispanija / Taryba* (C-91/03, EU:C:2005:174, 44 punktas) Teisingumo Teismas, be kita ko, aiškino Reglamento Nr. 2371/2002 17 straipsnio 2 dalį ir I priedą, kurie tapo atitinkamai Reglamento Nr. 1380/2013 5 straipsnio 2 dalimi ir I priedu ir kurie suformuluoti panašiai. Teisingumo Teismas patikslino, kad minėto reglamento I priedas, į kurį daroma nuoroda šioje 17 straipsnio 2 dalyje, nustatė kiekvienai iš tų valstybių geografines zonas palei kitų valstybių narių pakrantės ruožus, kur užsiimama žvejyba, ir nurodė leidžiamas žvejoti rūšis.

⁹⁴ Žr. šios išvados 15 punktą.

⁹⁵ Reikėtų pažymėti, kad Arbitražo susitarimo 7 straipsnio 3 dalyje numatyta pareiga „imtis visų būtinų priemonių“ arbitražo sprendimui įvykdyti per 6 mėnesius nuo jo paskelbimo dienos.

158. Šiuo klausimu, pirma, kiek tai susiję su ketvirtuoju kaltinimu Reglamento Nr. 1224/2009 ir Įgyvendinimo reglamento Nr. 404/2011 nuostatų pažeidimu, veiksmai, kuriais kaltinama, buvo apibūdinami kaip „Kroatijos policijos laivai, lydintys kroatų žvejus, žvejojantčius Slovėnijos vandenyse, ir trukdantys Slovėnijos žvejybos inspektoriams atlikti kontrolę“. Ieškovė priduria, kad „Kroatijos valdžios institucijos skiria baudas už neteisėtą sienos kirtimą ir neteisėtą žvejybą Slovėnijos žvejams, žvejojantiems Slovėnijos vandenyse, kuriuos [Kroatijos Respublika] savinasi“ ir kad Kroatijos Respublika „nepateikia [Slovėnijos Respublikai] jokių duomenų, susijusių su Kroatijos laivų veikla Slovėnijos vandenyse, kaip to reikalaujama pagal reglamentą“. Ji daro išvadą, kad taip Kroatijos Respublika „kliudo [Slovėnijos Respublikai] kontroliuoti vandenį, kuriuose ji įgyvendina savo suverenias teises ir jurisdikciją, ir nepaiso išimtinių Slovėnijos Respublikos teisių į jos, kaip pakrantės valstybės, teritorinius vandenį“⁹⁶.

159. Antra, dėl penktojo kaltinimo, susijusio su Šengeno sienų kodekso nuostatomis, pažymiu, kad, Slovėnijos Respublikos nuomone, Kroatijos Respublika „nepripažįsta sienos, arbitražo teismo sprendimu nustatytos kaip bendra siena [su Slovėnijos Respublika], nebendradarbiauja su [šia valstybe] stebint šią „išorės sieną“ ir negali užtikrinti deramo stebėjimo“, taip pažeisdama minėto kodekso 4, 13 ir 17 straipsnius.

160. Trečia, kalbant apie šeštąjį kaltinimą, grindžiamą tariamu Direktyvos 2014/89 nuostatų pažeidimu, reikia pažymėti, kad Slovėnijos Respublika tiesiogiai remiasi ginčijamo arbitražo teismo sprendimo, kuriuo buvo nustatytos teritorinių vandenų ribos, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio 4 dalį, nevykdymu. Kaip teigia ieškovė, Kroatijos Respublika įtraukė Slovėnijos teritorinius vandenį į jūrinių teritorijų planavimą ir taip neleidžia pritaikyti jų į Slovėnijos Respublikos žemėlapiuose.

161. Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad Slovėnijos Respublikos argumentai, susiję su tariamais antrinės teisės pažeidimais, grindžiami prielaida, kad ginčijama siena yra faktiškai nustatyta. Tai patvirtina faktinės aplinkybės, kuriomis grindžiami Slovėnijos Respublikos argumentai, iš kurių matyti, kad šios faktinės aplinkybės nebūtų susiklosčiusios, jeigu tarp Kroatijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos būtų buvusi nustatyta veikianti siena. Vis dėlto, kaip matyti iš šios išvados 145–150 punktų, manau, kad taip nėra, nes ginčijamas arbitražo teismo sprendimas niekada nebuvo įvykdytas. Tai rodo, kad Slovėnijos Respublika netiesiogiai siekia, kad ginčijamas arbitražo teismo sprendimas būtų įvykdytas. Vis dėlto toks vykdymo reikalavimas nepriskiriamas Sąjungos kompetencijos sričiai. Jeigu Teisingumo Teismas nagrinėtų taip suformuluotus ketvirtąjį–šeštąjį kaltinimus, jam tektų pačiam spręsti ginčijamos sienos klausimą, nors, kaip yra aišku iš šios išvados 143 ir 144 punktų, ši kompetencija priklauso valstybėms narėms (žr. šios išvados 110 punktą). Vadinasi, pagal savo esmę tariami antrinės teisės pažeidimai yra papildomo pobūdžio palyginus su problematika, susijusia su sienos tarp Kroatijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos faktiniu nustatymu. Taigi siūlau Teisingumo Teismui pripažinti, kad jis neturi jurisdikcijos nagrinėti Slovėnijos Respublikos ieškiniui pagrįsti pateiktą ketvirtojo–šeštojo kaltinimų.

162. Atsižvelgdamas į tai, kas nurodyta, siūlau Teisingumo Teismui pripažinti, kad jis neturi jurisdikcijos nagrinėti pirmine ir antrine teise grindžiamų kaltinimų, taigi ir priimti sprendimo dėl viso šio ieškinio.

163. Vadinasi, nebūtina papildomai nagrinėti klausimo, susijusio su ieškinio nepriimtiniu grindžiamais Kroatijos Respublikos kaltinimais.

⁹⁶ Ieškinio 3 ir 4 puslapiuose ir 100–109 punktuose pateiktų pagrindų santrauka.

D. Analizės apibendrinimas

164. Nors Slovėnijos Respublikos pateikti kaltinimai, susiję su įtariamais pažeidimais, iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti kaip kaltinimai, susiję su Sąjungos teise, kaip tai suprantama pagal SESV 259 straipsnį, atlikę išsamią analizę priėjau prie išvados, kad bet koks galimas pažeidimų, kuriais kaltinama Kroatijos Respublika, konstatavimas būtų grindžiamas sienos tarp Kroatijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos nustatymo prielaida. Vis dėlto šis nustatymas pagal savo esmę yra tarptautinės viešosios teisės klausimas, ir tai patvirtina arbitražo susitarimo ir ginčijamo arbitražo teismo sprendimo analizė, nes jų negalima laikyti Sąjungos teisei priskiriamais aktais. Klausimai, susiję su šių dviejų tarptautinės teisės dokumentų galiojimu, aiškinimu ir vykdymu, negali būti įsipareigojimų neįvykdymo dalykas pagal SESV 259 straipsnį. Taip pat konstatuoju, kad ginčijamas arbitražo teismo sprendimas nebuvo įvykdytas santykiuose tarp šių dviejų valstybių narių, be to, jis nėra tiesioginio veikimo aktas. Vadinasi, atsižvelgiant į Sąjungos teisę, ginčijama siena tarp Kroatijos Respublikos ir Slovėnijos Respublikos nebuvo nustatyta, kaip tai suprantama pagal ESS 52 straipsnį ir SESV 355 straipsnį. Kadangi Slovėnijos Respublikos pateikti kaltinimai įsipareigojimų neįvykdymu yra susiję su ginčijama siena tarp šių dviejų valstybių narių, reikia konstatuoti, kad šie kaltinimai yra papildomi tarptautinio pobūdžio ginčo, kuriam Sąjungos teisė netaikoma ir dėl kurio Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos, išsprendimo atžvilgiu.

165. Galiausiai apgailestaujant reikėtų pažymėti, kad ginčo dėl sienos nepavyko galutinai išspręsti net ir po ginčijamo arbitražo teismo sprendimo paskelbimo. Vis dėlto esu įsitikinęs, kad šis ginčas bus išspręstas politiniu lygmeniu.

VII. Dėl bylinėjimosi išlaidų

166. Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 138 straipsnio 1 dalį iš pralaimėjusios šalies priteisiamos bylinėjimosi išlaidos, jei laimėjusi šalis to reikalavo.

167. Atsižvelgiant į išdėstytus motyvus, Slovėnijos Respublika pralaimėjo šią bylą ir turi padengti savo bei Kroatijos Respublikos bylinėjimosi išlaidas.

VIII. Išvada

168. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui:

- išimti iš bylos Europos Komisijos teisės tarnybos nuomonę, pateiktą Slovėnijos Respublikos atsakymo į nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą C.2 priede,
- pripažinti, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti šio ieškinio,
- nurodyti Slovėnijos Respublikai padengti savo ir Kroatijos Respublikos bylinėjimosi išlaidas.